

2586
940

DELAVRANCEA

VIFORUL

DRAMĂ IN IV ACTE

BUCUREȘTI
EDITURA SOCEC & Co., S. A. R.
1 9 4 0

DELA VRANCEA

Inv. A. 59. 187

VIFORUL

DRAMĂ IN IV ACTE

70259

EDITURA SOCEC & Co., S. A. R.

Biblioteca Centrală Universitară

B U

Cota

75055

Inventar

70259

RC 122/01

CONTROL 1953

B.C.U. Bucuresti

C70259

DISTRIBUȚIA DELA PREMIERĂ

1912

ȘTEFĂNIȚĂ VODĂ	D-1	<u>P. Liciu</u>
LUCA ARBORE	"	<u>C. Notara</u>
LOGOFĂȚUL TROTUSANU	"	<u>I. Livescu</u>
VORNICUL CĂRĂBĂȚ	"	<u>I. Petrescu</u>
PAHARNICUL SĂCUEANU	"	<u>I. Constantiniu</u>
POSTELNICUL COSMA ȘARPE	"	<u>M. Vărgolici</u>
VISTIERNICUL IEREMIA	"	<u>V. Malcoci</u>
PÂRCĂLABUL PETRICĂ	"	<u>G. Achille</u>
PÂRCĂLABUL CONDREA	"	<u>C. Belcot</u>
PÂRCĂLABUL BALOȘ	"	<u>A. Barbelian</u>
SPĂȚARUL HRANĂ	"	<u>A. Atanasescu</u>
COMISUL TOMA CĂȚELEANU	"	<u>G. Constantinescu</u>
BIVEL-LOGOFĂȚUL ISAC	"	<u>C. Dufulescu</u>
BIVEL-POSTELNICUL LUCA CÂRJE	"	<u>N. Grigorescu</u>
BIVEL-VISTIERNICUL SIMA	"	<u>Al. Mihalescu</u>
CĂȚĂLIN }	"	<u>Z. Bârsan</u>
TOADER } copiii lui Arbore	"	<u>G. Mihăescu</u>
NICHITA }	"	<u>C. Nedelcovici</u>
MOGÂRDICI	"	<u>I. Brezeanu</u>
ȚUGULEA MOGHILĂ	"	<u>C. Mărculescu</u>
DOAMNA TANA	{ D-ra	<u>Tina Barbu</u>
	"	<u>Agepsina Macri</u>
OANA	D-na	<u>O. Bârsan</u>

CONTELE IRMSKY	D-ra <i>A. Cocca</i>
NICULINA	„ <i>E. Zimniceanu</i>
UN COPIL DE CASĂ	D-na <i>M. Mihalescu</i>
UN UNGUR	D-l <i>Gr. Mărculescu</i>
UN VÂNĂTOR	„ <i>G. Niculescu</i>
UN ARMĂȘ	„ <i>Gr. Mărculescu</i>

COPII DE CASĂ, APROZI, VÂNĂTORI, BĂTĂIAȘI.

VIFORUL

1524—1527

VIFORUL

ACTUL I

Castelul din Suceava. Un pridvor. O scară se coboară delă pridvor în ogradă. Copaci crescuți în sălbăticie. Castelul are înfățișare de părăsit și ograda de părăginită. Câteva laite de piatră acoperite cu mușchiu și cu ederă.

Subt pridvor un gârliciu.

SCENA I

DOAMNA TANA, OANA și NICULINA, în balcon.

NICULINA

... Fetele, Domniță? Stau, cum au apucat. Triste ca noaptea în iatacul lor, țin pe sfânta Vineri de azi, c'ar fi rău...

DOAMNA TANA

C'ar fi rău...?

NICULINA

Evdochița a lui Secueanu a lucrat în ziua de sfânta Vineri, și i s'a stropit fața cu

pestrui galbene; iar Sâlca, a lui Isac, bogată și frumoasă, n'a ținut credințele străvechi și-a rămas nemăritată...

DOAMNA TANA

Și-a rămas nemăritată... O fi rău...

NICULINA

De, măria ta...

DOAMNA TANA

O fi bine... ?

NICULINA

Știu eu?

DOAMNA TANA

Și-a rămas nemăritată... Bine ar fi fost să fi lucrat și eu la sărbătorile legate... Pestrui am...

NICULINA

A!

OANA

Ca partea dela soare a unei caise, așa sunt obrajii tăi și tot așa de mirositori... Mi-aduc

aminte, ca acum, când veni Ștefăniță, prăfuit și cu vestmintele rupte, la castelul din Hârlău. Dete cu ochii de mine și-mi zise: — „Oană, tu te-închini la soare?“ — „La s-tul soare?“ — „Ei, da, la sfântul soare. Da nu la soarele de iarnă care pare ca un taler spălăcit, ci la soarele de Cuptor care coace fânețele, și grâul, și roadele...“ — „Cum să nu, măria ta!“ — „Iacă ți l-am adus, pârjolind țara Munteniei“. — Și răsăriși în prag ca o minune. Erai cum ești: naltă, subțire și cu cosițele ca fiacără focului. Și țineai ochii 'n jos. Și-o lumină tremura în jurul capului. Și de un an de zile ești soarele meu ăl cald și ăl bun.

DOAMNA TANA

Și-a rămas nemăritată...

OANA

La ce te gândești, măria ta?

DOAMNA TANA

Iar, măria ta?... Niculina, du-te și spune fetelor să lucreze — cine o vrea — în ziua de sfânta Vineri...

Niculina se închină și iese.

SCENA II

DOAMNA TANA și OANA se coboară jos.

DOAMNA TANA

In acest castel învechit toate mi se par noi. Sălciile 'l plâng și ulmii bătrâni îl cântă. Povestește-mi, Oană, de sfântul, că tare mi-e dor de el...

OANA

Da, cuibul vulturului, în părăsire... Câtiva ostași, în metereze... Bine că mai poposi Ștefăniță și p'aici...

DOAMNA TANA

Cum era la trup?

OANA

Micșor, dar trezea codrii cu chiotul lui... Când pășea se cutremurau oțelele pe el... Parcă-l văd... Il am în ochi, în inimă, în suflet... Il simț în mâini... Așa scutura pletele albe... Așa răsucea mustața... Așa aducea paharul la gură...

DOAMNA TANA

După biruinți...

OANA

Da, și toată viața, căci toată și pe toți
a biruit...

DOAMNA TANA

Cum avea ochii?

OANA

Ochii?... Ca solzul de pește... Și de
se mânâia i s'aprindeau ca para... Și ful-
gera cu privirile...

DOAMNA TANA

Pe tine te-a iubit, Oană...

OANA

Da, da, Dumnezeu să-l odihnească în sânul
lui Abraam!... De mă gândesc, simț ca
doi cărbuni în amândoi obrazii... Și i-aud
sărutatul lui...

DOAMNA TANA

Te mângâia?

OANA

O, mă alinta... Și umbla binișor, binișor,
cu mine, cu mâinile lui înăsprite de mânerul

paloşului şi de frâiele lui Voitiş. Odată veni, auna în zale, şi după zale picura sânge, — ne cuprinse pe Doamna Maria şi pe mine, şi ne ridică în sus, — şi zise: „Mario, aşa bătrân cum sunt, am învins, având d'a dreapta pe arhanghelul Mihail şi din faţă pe Domnul nostru Isus Cristos“... Şi castelul a sunat de vorbele lui... Era după Cosmin...

DOAMNA TANA

După Cosmin!... Oh! ce zile mari!... Ferice de cei cari le-au apucat!... Şi mai ferice de tine că...

OANA

Înainte să-şi dea duhul mi-a mărturisit ea şi cum ar fi fost visat...

DOAMNA TANA

Şi tu, ce-ai făcut?

OANA

Am plâns... am plâns...

DOAMNA TANA

De ce ?

OANA

Aș fi vrut să nu mai fiu decât să-l pierd!

DOAMNA TANA

Să fie pierdut, vouă și Moldovei?

OANA

Ce e bun dela el e, și-a stat și subt fratele meu Bogdan, și stă și subt nepotul meu...

DOAMNA TANA

Da, stă încă...

OANA

Plăieșii îl așteaptă să vie iarăși... O veni, n'o veni... Cine știe?

DOAMNA TANA

Cu cine semăna?

OANA

Cu mine bietul tata, bunul tata, sfântul tata! Dar ș'aducea și cu Ștefăniță... Rotunjor în obraji, bălăiu, cu nasu 'n sus...

DOAMNA TANA

La chip...

OANA

Statu potrivit... lat în spete...

DOAMNA TANA

La trup...

OANA

Iute la mânie...

DOAMNA TANA

La porniri!

OANA

Chibzuit, meșter și năprasnic la războaie...

DOAMNA TANA

A, nu, nu la suflet, Oană!

OANA

E tânăr...

DOAMNA TANA

Eu nu sunt tânără?

OANA, sărutând pe Doamna Tana.

O! da! da! tânără și frumoasă!

DOAMNA TANA

De un an m'a luat și de șase luni patul
meu nu mai e al nostru...

OANA

A, Tana, grijile țării...

DOAMNA TANA

Noptile albe!... In castelul dela Iași, l-am
văzut pe după gât cu Vochița a comisului
Staur. Mi-a trebuit să-l înfrunt până s'o iz-
gonesc din casa domnească...

OANA

Cu vremea se cumintește, Doamnă.

DOAMNA TANA

Vremea poate orice, dar nu poate schimba
o pisică într'un câine credincios... Că de când
veni contele Irmsky, mai foc...

OANA

Contele Irmsky?... Hî...

DOAMNA TANA

Ia-i sabia și pune-i fuste... să juri că e
femeie...

OANA

Subțire în talie, să-l frângi, și gros în șolduri...

DOAMNA TANA

În șolduri?... Un spion plătit și de Sigismund și de Ștefăniță... Eh!... Dar tu, Oană, cum o duci cu Cătălin?

OANA

Slavă Domnului!

DOAMNA TANA

... Bine?

OANA

Viteaz în războaie, și blând în casă... Paisprezece ani, ca ziua de ieri...

DOAMNA TANA

O! Ștefăniță! vârtej fără înțeles!... Te-i fi coborând, tu, din sfântul Voevod?... Maică a Domnului, iartă-mă!... (S'aude Ștefăniță țipând ș'un glas potolit intrerupând când și când). Auzi? Școlarul și dascălul, copilul și părintele, furia și înțelepciunea... Cine va birui?... A! și

cum strigă!... La scocul morilor vuietul ape-
lor n'ar năpădi mai vijelios... Și moara nu
 se bizuie pe zgomot, ci pe mișcarea orânduită
 a bucăților ei, și macină... Lui, ia-i urletul
 și nu-i mai rămâne nimic...

OANA

A, nu fi nedreaptă... Ștefăniță vorbește
 frumos.

DOAMNA TANA

Ce ușor e să pai când ești stăpân!... De
 se încurcă, toți zic: „N'a vrut să spuie... Ce
 bine se stăpânește!“ De bate câmpii, toți zic:
 „Ce sus s'a ridicat!“ De se mânie, ca fiara
 salbatică, toți zic: „E ca un râu prăvălit din
 munte!“. Eu, avui norocul să fi fost fata
 lui Neagoe Basarab... Cum înșiri mărgări-
 tarele pe un fir alb de mătase, așa curgeau
 vorbele lui: vorba și învățătura... Și acum,
 nenorocul s'aud pe Domnul meu ca pe Ignatie,
 robul meu, când zice „cea“ în loc de „hăis“
 și „hăis“ în loc de „cea“. Boii trag zăpăcit,
 și carul mai mult merge prin șanț ca pe
 apa drumului... Vezi, Oană, cum se'ntu-
 necă? Măine va fi iar lumină... Doar negura

deasă de pe mințile lui Ștefăniță nu se ridică
niciodată!

OANA

Tana!

DOAMNA TANA

Nedreptatea să mi-o bați în frunte!

OANA

Doamnă!

DOAMNA TANA

Și nu-l descos... Ei, d'aș sta eu...

OANA

L-am crescut în brațe, Doamnă... Oh și ce
drăguț era... Părul îi curgea inele aurii...
gura ca o răsură... ochii ca două afine...
și mânuțele lui, albe și grase, cu gropițe, la
fite-ce deșt, se desfăceau ca două aripe...

DOAMNA TANA

A fost...

OANA

E lujer din vrejul cel sfânt! Mi-e nepot
și mi-e drag!

DOAMNA TANA

Ți-e drag și ți-e nepot... O fi știind el de mătușă-sa?

OANA

E stăpânul meu, și ce vrea va îi!

DOAMNA TANA

Da?

OANA

Da!

DOAMNA TANA

Oană!... Mi-e drag, Oană... Mi-e drag încă!... Dar, să nu dea Dumnezeu să piară și această picătură de iubire care mi-a mai rămas... (S'aude Ștefăniță făcând zgomot). Ia! vine!

SCENA III

DOAMNA TANA, OANA, ȘTEFĂNIȚĂ și ARBORE

Ștefăniță vine repede în balcon și coboară scara,— după el Arbore.

ȘTEFĂNIȚA

A! nu! a! nu! nu se poate! Nu vreau să știu de Polonia și de Sigismund! Mai mult

prețuiește o... ș'un tâlhar!.. A! Doamna!..
Nu e așa, Doamnă?

DOAMNA TANA

N'am auzit ce-am auzit...

ȘTEFANIȚA

Să mai spui odată? Dorești ca Polonia să
fie de două ori și Sigismund încă odată?

DOAMNA TANA

Polonia este destul de mare așa cum este
și Sigismund destul de puternic atât cât este.
Arbore se pleacă și aprobă.

ȘTEFANIȚA

Ce te pleci Arbore? Arborii se pleacă nu-
mai de vijelie... Doamnă...

Ii întinde mâna. Tana dă să i-o sărute. Ștefănița o
retrage.

DOAMNA TANA

Voiam să fac ce se cuvine...

ȘTEFANIȚA

Destul e'ai voit..

DOAMNA TANA

M'am deprins dela părinți să fac ceea ce
voiesc, dacă ceea ce voiesc se cade să voiesc.
Arbore se pleacă.

ȘTEFANIȚA

Ce te pleci, Arbore?... Să nu rămâi ca
salcia cu pletele în jos... Oană...
Ii întinde mâna. Oana o sărută.

OANA, încet.

Neamul mușatinilor a fost bun... De ce
supărași pe Doamna?

ȘTEFANIȚA

Eh!

UN COPIL DE CASĂ

Doamnă, la masă.

DOAMNA TANA, lui Ștefăniță.

Vii?

ȘTEFANIȚA

Omul nu trăiește numai cu mâncarea.

DOAMNA TANA

După masă, vii?

ȘTEFANIȚĂ

Măine plec la vânătoare...

DOAMNA TANA

Iar singură?

ȘTEFĂNIȚĂ, printre dinți.

Zi unui copil de casă să-ți ție de urât...

DOAMNA TANA

Doamne!

ȘTEFANIȚĂ

Ce?

Doamna Tana și Oana pleacă. Doamna Tana când ajunge în pridvor se uită lung înapoi. Ștefăniță o privește cu brațele încrucișate.

ȘTEFANIȚĂ

Era să fie călugăriță... Miroase a tămâie.. (Bate'n palme. Un copil de casă). Să vie și ceilalți boieri.

SCENA IV

ȘTEFĂNIȚĂ, LUCA, ARBORE, logofăt. TROTUȘANU,
vornic. PETRE CĂRĂBĂȚ, paharnic. SĂCUEANU,
vistier. IEREMIA, vistier. SIMA, pârcălab. CONDREA,
postelnic. COSMA ȘEARPE, bivel-logofăt. ISAC, bivel-
postelnic. LUCA CÂRJE, comis. CĂȚELEANU
și CĂTĂLIN.

ȘTEFANIȚA

Boieri, Arbore vrea să înnoim prietenia cu
Sigismund tocmai când mă pregăteam să intru
în Podolia și Pocuția, să pârjolească pe una și
să păstrez pe cealaltă... Ce ziceți?... De ce
tăceți?... Spuneți o vorbă!... Voi sunteți
Sfatul?... Pe voi se razimă țara și Domnul?..

LOGOF. TROTUȘANU

Da, măria ta!

ȘTEFANIȚA

Pe niște muți?

VORNIC. CARABĂȚ

La câte sfaturi am luat și eu parte, Domnul
își spunea părerea la urmă. Părerea lui fiind ho-
tărîtoare, dacă și-o spune, de ce-am mai vorbi?

ȘTEFANIȚA

Vornice, nu ridică capul în sus!

VORNIC. CARABAȚ

Am învățat dela Ștefan-cel-Mare și dela vi-teazul Bogdan, bunicul și părintele măriei tale.

ȘTEFANIȚA

Căci nu pustii Moldova tătarii de Perecop decât să-i fi bătut tu!... Te-a slujit norocul și d'atunci ajunseși o nenorocire!

VORNIC. CARABAȚ

Apoi m'oi trage dela sfat, măria ta...

ȘTEFANIȚA

Ba nu, să rămâi!.. Inchipuiți-vă că Si-gismund mi-ar fi drag ca sarea'n ochi și Po-lonia ca jeraticul pe pielea goală... că eu n'aș fi Ștefăniță Vodă, că aș fi nedrept, za-darnic, netrebnic și nebun... că n'aș pricepe folosul obștesc... că țara ar fi în primejdie... că eu aș fi murit și aș sta întins p'o năsălie și la capul meu ați sfătui ce e de făcut... Ei, ce-ați plănuți?... Cu cine?... Cu turcii

or' cu leșii?... Incepeți, și aduceți-vă aminte
că pe unde iese vorba iese și sufletul!

Boierii se uită unii la alții. Arbore face semn să înceapă comisu Cățeleanu.

COMIS. CĂTELEANU

De, măria ta, eu să zic cum zice hatmanul
Arbore, c'a văzut multe, a pățit multe și-a
învățat și mai multe.

ȘTEFANIȚA

Hî! Hî! Da!

POST. ȘEARPE

Ștefan-cel-Mare bātu pe leși în codrii Cos-
minului, prădă Polonia, și iar cu Polonia
incheie pace...

ȘTEFANIȚA

Și ce-a zis bunicul meu înainte d'a muri?

POST. ȘEARPE

Pace cu turcii, dar nu războiu cu Polonia.

ȘTEFANIȚA

Dar turcii vor să izbească Polonia... Cu
cine...?

VIST. ISMA

Cu nimeni la început, cu cel mai tare la urmă.

ȘTEFANIȚA

Hî! Hî! Da!

PARC. CONDREA

Să grămădim oștile sub poalele codrilor dela Miazănoapte. Turcii să creadă că cotropim Polonia, leșii c'am veni în ajutorul lor.

ȘTEFANIȚA

Ca o fată mare între doi voinici... Oricare va birui...

VIST. IEREMIA

Ba ca un voinic între două muieri încăierate...

ȘTEFANIȚA

Săracan de mine! Iacă sfatul unui bătrân!

BIVEL LOGOF. ISAC

Măria ta, Ieremia e ca o cobză: cum cânți așa ține bâzul.

ȘTEFANIȚA

Hî! Hî! Da!

PAH. SĂCUEANU

Arbore încheie pacea d'acum șapte ani...
Și pe măria ta leșii te numeau „mărețul lor
prieten și cel mai de credință...”

ȘTEFANIȚA

Da, da, când adormeam la masă, când nu
simțeam că Oana mă punea în pat... Atunci
eram strălucitul lor prieten... Ce fățarnicie!..
Și tu Săcuene?

LOGOF. TROTUȘANU

Și eu, măria ta!

ȘTEFANIȚA

A! și tu?

LOGOF. TROTUȘANU

Și eu pentru mărirea stăpânului meu și în-
voiala cu Polonia. Dacă măria ta voiește alt-
fel... e slobod să facă ce vrea, ca în casa
lui... dar nu cu noi... cheme alți boieri.

Dă să puie la picioarele lui Ștefăniță vergeana au-
rită. Ștefăniță îl oprește.

ȘTEFANIȚA

Asta e puterea unui mușatin stăpânitor a toate? Certat de toți? (Râde nervos.) Nu-mi mai rămâne decât să împart mânăstirilor, ca la treisprezece ani, nebedernice, feloane, epitrahile, și să le fac danii de prisăci, de ocine și sate, ca să se roage, egumenii, arhimandriții și episcopii, pentru odihna sufletului meu fiind încă în viață și pribegind, ca într'un pustiu, pe tronul Moldovei!... Hursinica asta de catifea s'a aprins și arde pe mine!... Ori nu mai sunt boieri, ori nu mai e Domn!...

Ștefăniță se plimbă furios. Din vreme în vreme se oprește și ascultă pe Luca Arbore.

ARBORE

Ascultă-mă, măria ta, și iartă-mă, că sunt bătrân, și nu știu a vorbire. Eu am îmbătrânit portar al Sucevei sub patru domni: sub Ștefan-cel-Sfânt, sub Bogdan, sub măria ta când erai copil, și sub măria ta de când luași toate pe mână, că de două ori te-a uns mitropolitul Teoctist cu sfântul mir domnesc, când urmași în scaun viteazului Bogdan și când împliniși paisprezece ani. Și Bogdan și măria ta vruserăți să mă faceți logofăt al Moldovei.

D'apoi eu, știind ce nu știu și câte nu știu, am zis, și lui Bogdan și măriei tale: „Asta nu se poate și nu se cade, asta se cuvine lui Trotușanu, că eu sunt un braț ș'o sabie la porunca măriilor voastre“. Ș'am rămas pâr-călab și portar al Sucevei, și, fiindcă ați bine-voit, hatman după cum am fost. Ce-ar mai dori sufletul meu? Că după cum sunt, am fost și sunt prea mult... Și nu sunt decât o dreaptă țărăină, și mai sunt în petrecanie printre oameni câtăva vreme, poate câteva luni, și — cine știe — câteva zile... D'apoi cum să zici, măria ta, că: au nu mai sunt boieri, au nu mai e Domn?...

ȘTEFANIȚA

Da! Da!

ARBORE

Apoi eu știu una: că numai boulu i-e dat să tragă cu capul în jos și să rabde ale omului, fără să-și spuie păsul, până-o cădea ș'o plesni, iară omul să 'ndure greul cu capul în sus, și să se plece Domnului după ce-și va spune păsul. De, măria ta, eu nu știu la foloasele leșilor ș'a craiului lor, ci la folosul

țării și-a Domnului meu... Că d'am avea
peste noi pe nebiruitul Ștefan...

ȘTEFANIȚA

V'ați supune, că de unde nu...

ARBORE

Ei, că d'asta nu ne dăm îndărăt nici față
de măria ta... Ne plecăm și iacă... (Își
pleacă capul). Și n'avem pe bătrânul Ștefan, ci
pe tânărul Ștefăniță, iscusit, îndrăzneț, viteaz,
dar nu i-a sosit ceasul să fie ce-a fost ăl
mare... Când n'om mai fi noi, vor asculta
copiii noștri, cum ascultam și noi de „Sabia
lui Christos...” Și să dea maica Precista
așa să fie! (Se închină).

ȘTEFANIȚA

Hî!-Hî!

ARBORE

Când își dete duhul, Milostivul, era mare
vrajbă în creștinătate, și-a putut să grăiască
scârbit de câte pătimise, ceea ce știm cu toții.
Acum s'au mai schimbat vremurile. Sigismund
stă așa (Încârligă degetele arătătoare dela amândouă

mâinile) cu nepotul său Ludovic al Ungariei; și nici dihononia de altădată nu mai e între litvani și leși. Cu ungurii stăm bine de când Ștefan îi păli la Baia; cu turcii un dar, un peșcheș de 2000 de galbeni pe an și ne lasă'n pace. De ce să nu întărim legăturile străvechi cu Polonia? Până ț'ei încăputa iar 60.000 de ostași, ș'a înfiripa Moldova așa cum fusese odinioară, — să fim bine și cu unii și cu alții... Să ne strecurăm, până'i ajunge hotărîtor unde ț'ei pune sabia în cumpănă...

ȘTEFĂNIȚĂ

Sigismund înșelă pe tată-meu cu soră-sa și pe mine cu fie-sa... De câți ani ești?

ARBORE, mirat.

Fără unu șaptezeci...

ȘTEFĂNIȚĂ

Nu m'ai înțelege când ț'i-aș spune că Sigismund m'a rănit...

ARBORE

În locul unei ceacăre fete de craiu, ai o frumusețe de Doamnă din Basarabii descă-

lecători ai Munteniei și din cea mai veche
spîță de despoți ai Serbiei...

ȘTEFANIȚA

Ai împlinit șaptezeci!

ARBORE, cam supărat.

Ș'apoi de, ești domn... Grijile neamului
mai întâi și pe urmă micile zădărnicii...

ȘTEFANIȚA

Ai trecut de șaptezeci de ani!

ARBORE, emoționat.

Erai copil când te luai în brațe și te ridicai
d'asupra capului și priveși măcelul dintre mol-
dovenii care ș'apărau țara și tătarii care nă-
pusteau la jaf și pustiire. Și cu voința lui
Dumnezeu, Petre Cărabăț birui pe tătarii și
ii aruncă'n Nistru. Și te dusei unde stase
bătălia. Și cum s'aude primăvara în țareuri
behăitul oilor despărțite de mieii lor, așa se
ridica jalea moldovenilor căzuți pe locul de
cinste. Și-ți zisei: „Măria ta, să iubești pe
moldoveni, și pe boieri, și pe răzăși, și pe
țărani, că d'o potrivă mor pentru domnul și

țara lor!“ Și prinseși pe Cărăbăț cu amândouă mâinile pe după gât, și-l sărutași, și ziseși, plângând: „Așa să-mi ajute Dumnezeu, moș Luca!...“

ȘTEFANIȚA

Ai împlinit nouăzeci de ani!

LUCA ARBORE mâhnit.

D'apoi eu, ce mai am?... Voi închide ochii și nu voi vedea durerile Moldovei.

ȘTEFANIȚA

Dar nu înțelegi, moșnege, că urăsc Polonia, ajunsă cuib de hoți? Ea adăpostește pe răsvrățiții neamurilor, și pe moldoveni, și pe unguri, și pe muscali, și pe nemți, și pe italieni! In ea și-a găsit culcușul și Petre al Răreșoaei, acela care pândește la scaunul Moldovei, acela despre care și tu mi-ai spus că ar fi os din osul lui Ștefan!...

ARBORE

Eu nu ies mărturie, dar nu mi-e dat să mint în fața lui Dumnezeu. Știu că e, dar mai știu că nu l-a vrut Domn.

JULI

ȘTEFANIȚA

Urăsc pe Sigismund!

ARBORE

Iubește pe Moldova, măria ta.

ȘTEFANIȚA

Mi-e scârbă de Polonia!... Oh! Arbore, Arbore, de nu mai fi ținut în brațe... Iacă lucru tău... Boierii stau gata să-și lepede toiégele și săbiile boieriilor lor!... Da, văd pe Luca Cârje pregătit să se umfle în latinește în mijlocul sfatului leșesc.

LUCA CÂRJE

In numele măriei tale, al boierilor și al Moldovei..

ȘTEFANIȚA

In numele meu să reversi minciunile în țara a mai mincinoasă!

LOGOF. TROTUȘANU

Măria ta...

ȘTEFANIȚA

Mare logofăt minciună...

POST. COSMA ȘARPE

Măria ta...

ȘTEFANIȚA

Marele postelnic minciună...

VOR. CĂRĂBĂȚ

Măria ta...

ȘTEFANIȚA

Marele vornic minciună!... Tot ce mă inconjoară este o vedenie de fățarnicie și de neadevăr!... Și tu... ce stai pitit după tat'tău?... Ascultă...

CATALIN

Ascult, măria ta.

ȘTEFANIȚA

Ascultă și învață cum ai să ipitropisești pe urmașul meu, pe care nu-l voi zămisli până n'ei fi pregătit să domnești în locul lui!... Boieri, faceți ce vreți!... A! bine c'a sosit noaptea să-mi ascundă rușinea mea!... Și dați-i lui Luca Cârje un zăbranic negru... Ai să vorbești cernit, în numele Domnului

pe care-l veți înmormânta în prietenia Poloniei!... Duceți-vă... Vreau să răsflu!... (Boierii pleacă triști. Când încep să intre în castel, Ștefăniță trage sabia). Oricât de sus stau capetele astea, mâna Domnului e mai lungă!... (Bate 'n palme. Un copil de casă). Să vie Moghilă și Mogârdici.

SCENA V

ȘTEFĂNIȚĂ, ȚUGULEA MOGHILĂ și MOGÂRDICI.
Mai târziu CONTELE IRMSKI și DOAMNA TANA

Ștefăniță stă p'o laiță cu capul în mâini. Moghilă și Mogârdici vin binișor în pridvor și privesc în toate părțile.

MOGARDICI

Unde-o fi?

MOGHILĂ

Unde-a fost și ieri-noapte...

MOGARDICI

Vorba e, îl vezi?

MOGHILĂ

Nu.

MOGARDICI

Dacă n'o fi?

MOGHILĂ

Atunci să știi că nu s'a născut...

MOGARDICI

Oare!... te pomenești că-l fată acuma...

MOGHILĂ

Tu să-i fii moașe.

MOGARDICI

Eu?... Și tu doftor...

MOGHILĂ

Ce-o scăpa dela moașe, e treaba doftorului...

MOGARDICI

Să-l trag bine de urechi... și gura bine desfăcută... să semene cu mine...

MOGHILĂ

Urechile ca de măgar, gura pe oală... și piciorul drept adus... să calce ca tine...

MOGARDICI

Și moldovenii de l-or vedea să zică: „E he! Domnul moldovei seamănă cu moașă-sa!“ Să coborîm binișor, binișor, tu cap și eu coadă ..

MOGHILA

Să mergem cu coada înainte, să nu ne pomnim cu ceva la cap...

MOGARDICI

Oare?

MOGHILA

Să scăpăm capul...

MOGARDICI

Și coada... Da, cine dracu a mai văzut dobitoce mergând cu coada înainte?

MOGHILA

Oile sălbatice, știi tu cum pasc?... Ele au buza de sus ..

MOGÂRDICI dând peste nas lui Moghilă.

Asta?

MOGHILĂ, asemenea.

Ba asta... Au buza de sus așa de lungă că se revarsă până aci...

Ii dă un ghiont subt bărbie.

MOGARDICI

Oare!

MOGHILĂ

Și ca să prindă iarba când pase umblă cu coada înainte.

ȘTEFĂNIȚĂ, trezindu-se din gânduri.

Ce caraghioși turbură gândurile lui Ștefăniță?

Moghilă și Mogârdici s'ascund după un copac. Moghilă se preface că-i e frică.

MOGHILĂ

Mogârdici, măria ta!

MOGARDICI

Ba curat Moghilă!

ȘTEFANIȚĂ

Și murdari amândoi...

MOGÂRDICI

Haiti! e cu toane!

MOGHILĂ

Să vedem .. Cum ai zis, măria ta?

ȘTEFANIȚA

Am zis că curat și murdar e tot una în Moldova.

Moghilă și Mogârdici ies de după copac.

MOGÂRDICI, râzând

Apoi, dacă e-așa.. noi, ce bem?

ȘTEFANIȚA

Beți odihna și somnul lui Șefăniță!... O, Moghilă, boierii sunt niște nesocotiți! Vor să mă îngenuche lui Sigismund! Și nu fuseră aci nici pârcălabii de Novagrad, Petrică, omul meu de nădejde, și Baloș, nici spătarul Hrană, nici bătrânul pârcălab de Hotin, Talabă... Singur, ca un cerb înconjurat de câini! Dar, bun e Dumnezeu! (Trage sabia ș'o învârtește pe deasupra lui Moghilă și Mogârdici). Ce te ferești, Mogârdici.

MOGARDICI

Ba o să mă bag în ea...

ȘTEFANIȚA

Așa să tremure vitejii dela Șerbeanca și dela Târgușor!

MOGARDICI

Dar nu prea mult, măria ta...

ȘTEFANIȚA

De ce?

MOGARDICI

Că așa tremurai eu la Șerbeanca, într'un șanț, că eram un băietan; când mă pomenii cu vornicu Cărăbăț: jiiit cu sabia și pac eu latul pe spinarea mea! Și se-întâmplă lucrul dracului, că până să spui o vorbă, auzii pe vornic mormăind ca un urs: „ărac de sângele tău moldovene!“ Și dete pinteni calului zâmbind. Apoi sânge era ori foc... Vorba e ce bem?

ȘTEFANIȚA

E lună, ca ziua. Să bem, Moghilă, du-te la gârlici și scoate din fundul pimniții vin de

Cotnar ca untdelemnul, mai bun ca vinul de Tokai, de Huși ce te pișcă de limbă și îți dă pe nas, de Nicorești ca sângele și de Berheciu profir și mai subțire ca apa.

MOGARDICI

Câte-un urcior din fiecare, și de Berheciu trei. Până să bei măriia ta un cotnar, eu să sug trei berhece... Da... să dați săbiile încoa... E mai bine; mai bine, că de s'o îmbăta sabia mării tale întâiu, odată te pomenești cu ea ieșită din teacă... că nu te mai ascultă nici pe măriia ta...

MOGHILA

Așa zic și eu... Să le dăm Măriia ta:... Să nu ne mai batem capul mâine ca să aflăm cine a început azi...

ȘTEFANIȚA

Fie..

MOGÂRDICI (Ia săbiile)

Ei, ce cuminte e ș'a mării tale când n'a băut! Lucru mare!

ȘTEFANIȚA

Mă, să ții minte un'le-ai pus...

MOGÂRDICI

Hî-hî... Asta e stânga ș'asta e dreapta; cum mergi înainte o apuci la dreapta, apoi faci la stânga, ridici mâna'n sus și le agăți de creanga unui frasin; și mâine dimineață când îți vine așa, nu știi cum, te întrebi care, e stânga și care e dreapta; ș'o apuci la stânga, apoi faci la dreapta; ridici mâna și le iei ca dintr'un cui... Vezi că se schimbă și dreapta și stânga... Mâine dimineață nu se mai schimbă... așa rămân, unde-ai căzut...

ȘTEFANIȚA

Masa și scaunele...

MOGÂRDICI

De unde?

ȘTEFANIȚA

De unde le-ai lăsat ieri noapte...

Mogârdici se încrucișează cu Moghilă care se fuplă cu urcioarele de vin.

MOGÂRDICI

Te frământă tu cu ele, dar au să se frământă și ele cu tine...

MOGHILA

Sunt grele ș'au să ne facă ușurei...

Mogârdici aduce masa. Pe masă un purcel, pâine, și celelalte.

ȘTEFANIȚA

Patru scaune...

MOGÂRDICI

Trei.

ȘTEFANIȚA

Patru!

MOGÂRDICI

Moghilă face cât doi, dar tot p'un scaun stă, că nu se poate cu două...

ȘTEFANIȚA

Patru pahare...

MOGÂRDICI

Trei...

ȘTEFANIȚA

Patru!

MOGHILA

Bea Mogârdici cât doi, dar tot c'un pahar
bea...

După ce Moghilă și Mogârdici au pus masa.

ȘTEFANIȚA

Toarnă, Moghilă... Mi e gura amară..
S'a vărsat fierea'n mine...

MOGARDICI

Cum să nu se verse... d'atâta sfat! Și...
grozav e vinul contra sfatului și-a fierii!
Parcă-ți ia cu mâna, nu altceva... Mie,
berheciu, Moghilă. (Bea).

ȘTEFANIȚA

Mai toarnă, Moghilă... (Bea). Și'n paharu
ăsta.

MOGARDICI

Ce-o mai fi ș'asta?... Mie berheheciu, Mo-
ghilă. (Bea).

ȘTEFANIȚA

Mă strângea de cap un cerc de fier... Mă simț mai bine... Amărăciunea s'a dus...

MOGARDICI

Nu spuneam eu...?

ȘTEFANIȚA

Mai, Moghilă... (Bea).

MOGHILA

N'o lua repede, măria ta. Nu te pune cu cotnarul... Eu beau de Nicorești, și...

MOGARDICI

Oare!.. Mie berheheheciu, Moghilă... (Bea).
Și mai... (Bea). Ca apa... Mai...

MOGHILA

Ci ca ho! că fac scurtă la mână!

MOGARDICI

Tii! S'a isprăvit! Să nu fie paharul gol!...
Imi moare soacră-mea... Tu vrei să-mi moară
soacră-mea, Moghilă? (Bea).

ȘTEFANIȚA

M'am limpezit... văd limpede...

MOGARDICI

Și eu m'am limpezit, dar văd turbure...

ȘTEFANIȚA

Moghilă, e pregătit de vânătoare?

MOGHILA

Mâine, ne sculăm din zori, ș'o pornim spre Ceahlău.

MOGARDICI

Adică mâine ne culcăm la zori ș'o pornim cu butcile spre Ceahlău.

ȘTEFANIȚA

Nicorești, Moghilă. (Bea).

MOGARDICI

Un ber... Stai! (Innumără pe degete și se clatină).
Așa... Un ber-he-he-he-he-heciu, Moghilă!

ȘTEFANIȚA

Nu, nu-i turna...

MOGÂRDICI

Ș'apoi... de ce?... Cu ce-am greșit eu
măriei tale?... Mai bine ia-mi zilele!

ȘTEFANIȚA

Nu, că ești fricos ca un iepure...

MOGÂRDICI

Eu? Află, măria ta, că Mogârdici, nu știe
ce e frica!

ȘTEFĂNIȚĂ, surâzând.

Așa?... Moghilă, adu două ciomege.

MOGÂRDICI

Ascuțite?

ȘTEFANIȚA

Două ciomege... Să ne luăm ciobănește. Și
câte lovituri mi-ei da, atâtea pahare vei bea.

MOGÂRDICI

Sfântă născătoare, ajută-mi!

Moghilă aduce ciomege. Și le-aleg. Le invârtesc.
Ștefăniță se lasă să-l izbească la început. Mogârdici
se încurajează.

ȘTEFANIȚA

Una! (Râde).

MOGÂBDICI

Berheciu!

ȘTEFANIȚA

Două! (Râde).

MOGARDICI

Berheheciu!

ȘTEFANIȚA

Trei! (Râde).

MOGARDICI

Ber-he-he-he-ciu!...

ȘTEFĂNIȚĂ, se pune și-l lovește întruna.

Berheciu... Ber-he-he-ciu... Ber-he-he-he-ciu!
Ber-he-he-he-he-ciu!

MOGARDICI

Ai! Ai!

ȘTEFANIȚA

Vrei și cotnar?... Na și cotnar?... cot-cot-
nar... cot-cot-cot-nar...

MOGARDICI

Ai! ai! Apoi dă-o dracului de șagă... M'ai făcut numai vânătăi... (Aruncă ciomagul.—Lupta încetează. Ștefăniță și Moghilă râd). Și ce râdeți... D'aia nu e bună gluma cu cei mari!

ȘTEFĂNIȚĂ, trist.

Ah! și Domnul e stăpân pe avutul, pe cinstea și pe viața tuturor!

MOGÂRDICI, se pipăie pe spinare.

Și pe spinarea mea ca pe vistieria țării!

ȘTEFANIȚA

Toarnă, Moghilă... Nu, Nicorești...

MOGARDICI

Moghilă, mie un... Ce râzi?

MOGHILĂ, râde.

Zi...

MOGÂRDICI, se clatină.

Iacă, nu zic!

ȘTEFANIȚA

Moghilă, fuseși la 'ntrecerea d'alaltăieri?

MOGHILA

Firește că da.

MOGÂRDICI, împleticindu-se.

Eu n'am... că m'am desmeticit târziu...
pe la jumătatea gărlieiului...

ȘTEFANIȚA

Ai văzut?

MOGHILA

Văzut.

ȘTEFANIȚA

Pe dășelate l-am întrecut c'un gât de cal...

MOGÂRDICI, bea și vorbește singur.

Un jerăgai pe gât... Cald al dracului...

MOGHILA

Da, și mi se pare...

ȘTEFANIȚA

Cătălin și-a ținut calul...

MOGARDICI

Nici cu boi nu m'ai fi scos... Cald al
dracului... (Bea).

ȘTEFANIȚA

Dar la halcă pe jos? Din zece săgeți, cinci trecui prin cerc, Cătălin nouă, ceilalți două-trei...

MOGHILA

Era prea mic cerul..

ȘTEFANIȚA

Era d'o potrivă la amândoi!

MOGÂRDICI, bea într'una.

Cald al dracului!. Nu știi ce am astăzi de mă simț greu...

ȘTEFANIȚA

Ce-ai avut și ieri, și alaltăieri și totdeauna. friguri cu berheciu...

MOGÂRDICI, ștergându-se de nădușeală.

Ih!... Friguri?... Cald al dracului!... Să mă las o leacă pe dreapta cu un beeciu... c'asa mă odihnesc eu... Un bebeciu, Moilă... paanice Moilă...?

Mogârdici se lungeste la rădăcina unui copac ș'a doarme.

ȘTEFANIȚA

Și când ne împărți Doamna, mie paharul de aur și lui pe cel de argint, mă uitai în ochii lui Cărăbăț. Surâdea. Ii smucii paharul din mână și-i întinsei lui pe cel de aur. Nu vream să par copil în fața lumii. Și mulțimea bătu zgomotos din palme... mai mult pentru el ca pentru mine..

MOGHILA

Și-ar fi fost mai stăpân pe el ca pe cal.

ȘTEFANIȚA

A! lacom la deșertăciuni!

MOGÂRDICI, prin somn.

Mie un be-eciu... paanice Moilă .. un paar...

ȘTEFANIȚA

A umplut urechile lumii c'ar fi luat c'o săgeată boldul de aur din vârful cortului sultanului Albu...

MOGHILA

O întâmplare...

ȘTEFANIȚA

Mânios, încălecai calul. Intrai în jir. Pusei pînteni de țâșni sângele. Calul sări ș'o rupse la goană. Țintii cercul. Aruncaî săgețile și sburară pe d'alături. Luna abia se ținea să nu rîdă. Să mă fi tăiat n'ar fi curs picătură de sânge. Veni și rîndul lui. Goni, ținti, asvârli. Vâjâiau săgețile. Din zece, șapte prin cerc, prin acelaș cerc! Ah! și le simții pe câte șapte în inima mea, una după alta, una îndesînd pe cealaltă!

MOGHILA

Cînd doamna îi puse în deșt inelul cu matostat, plesnea de trufie. Se făcuse roșu ca cîrmuzul, copilul din flori al lui Arbore. unchiul mării tale!

ȘTEFĂNIȚĂ, bea.

Al moșneagului care iese mărturie că pribeagul Petre, lepădătura Răreșoaei, ar fi copilul bunicului meu Ștefan! (Trîntește paharul cu fundul de masă).

MOGÂRDICI, tresărind.

Ce mai fu ș'asta?...

Se întoarce cu fața în jos.

ȘTEFANIȚA

A! poftim, măria ta Petre, poftim....
 Arbore te-îmbie la scaunul Moldovei!...Ah!
 mă strânge de gât!... Și sunt domn al
 Moldovei!...

Cătălin vine la vânătoare...?

MOGHILA

Vine...

Moghila

ȘTEFANIȚA

Ei...!

Ștefanita - Voda

MOGHILA

Heihei Poplu

Pe Ceahlău întunecimi, muchi, prăpăstii...

ȘTEFANIȚA

Dacă l-am pune pe buza unei... Și sin-
 gur...

Face semnul unei rostogoliri.

MOGHILA

Și?

ȘTEFANIȚA

Și...

MOGHILA

A! da!

MOGÂRDICI, prin somn.

Be-beciu... Moilă...

Ștefăniță fluieră haiducește de trei ori.

MOGHILA

Ce e asta?

ȘTEFANIȚĂ

Ai să vezi... Ah! niciodată vinul n'a fost mai bun! (Bea).

Se aude un flulerat drept răspuns. Ștefăniță tresare.

MOGHILA

Ce trosnește?

Vine contele Irmsky.

ȘTEFANIȚĂ

Vino conte, vino, te-așteaptă scaunul gol, paharul plin și inima mea deșartă când e fără tine! (Îl sărută pe obraji, pe ochi și-l strânge în brațe). Bine?

CONTELE IRMSKY

Foarte bine când sunt cu măria ta!

MOGHILĂ, aparte

Ciudată dragoste! Frumos băiat!

ȘTEFANIȚA

Moghilă, cunoști pe contele Irmsky?

MOGHILĂ

Da, Maria Ta, dar contele stă cam retras...

CONTELE IRMSKY

La umbra tronului ca un oier la umbra stejarului.

Râde și se 'ndeasă în Ștefăniță.

ȘTEFANIȚA

Așa dragă, așa...

Se suie pe masă și ține pe conte pe după gât.

MOGHILĂ, aparte.

Ce glas subțire!

ȘTEFANIȚA, după ce-i dă contelui să bea.

Cântă-mi o leacă...

CONTELE IRMSKY

Să cânt?... Dar ăsta cine e?

MOGÂRDICI, prin somn.

Be-beciu...

CONTELE IRMSKY, răsând.

Cine?

ȘEFĂNIȚĂ, râde.

Un țap... După mamă moldovean, după tată armean... după meșteșug, bețivan... și slugă credincioasă a Domnului tău...

MOGHILA, aparte.

Ce talie! Ce șolduri! Și ce mișcări!

ȘTEFANIȚA

Cântă dragă, cântă!... Dar... nu vreau așa gros... (Ii face semn să se desbrace. Contele Irmsky îi arată pe Moghilă). Nu, nu te teme, va fi singurul... și e bine să știe un om de nădejde.

Contele Irmsky se dă după un copac, și într'o clipă se desbracă de hainele de pe deasupra și apare cu o rochie cam scurtă.

IRMA

Iată-mă!

MOGHILĂ

A! a!

Doamna Tana vine în pridvor și privește înmărmurită. Dela ea se vede ce se petrece jos, dela ei, nu

ȘTEFANIȚA

Ah! Moghilă, ce fată fermecătoare! Un meșter din Italia n'ar săpa în marmură un trup mai curgător... un zugrav venețian n'ar așterne pe pânză un chip mai dulce... (O sărută) niște ochi mai pățimași... (O sărută) ș'un păr care cade în inele de aur... Oh! Irma! Aș da toată Polonia pe tine! (O sărută).

IRMA

Polonia m'a dat pe mine, măriei tale...
(Îl sărută).

ȘTEFANIȚA

Și am mai mult ca Polonia... (O sărută).

DOAMNA TANA

Oh!

Dispare 'n castel.

ȘTEFĂNIȚĂ tresărind.

Cine-a oftat?

MOGÂEDICI prin somn.

Un be-beciu Moilă...

ACTUL II

Un luminiș pe muntele Ceahlău. Locul de pândă al lui Ștefăniță. Printre pădurile întunecoase de brad și de molizi se vede, spre stânga, o muche îngustă de piatră, mărginind o prăpastie adâncă. Patru cărări dau în luminiș, două la stânga și două la dreapta. Două se coboară într'o parte și cealaltă a muntelui și două se ridică spre creștet. Mai mulți bușteni răsturnați și acoperiți cu ferige. Norii se ridică din păduri și se plimbă a lene. Vremea, posomorită, amenință a ploaie.

SCENA I

LUCA ARBORE și COMIS. CĂȚELEANU

vin pe cărarea întâia din dreapta.

Comisul Cățeleanu îmbrăcat în haine de vânătoare, cu tolba de săgeți și areul, cu cuțitul la brâu și c'o toporișcă în mână.

COMIS. CĂȚELEANU

Se 'mbună, Domnul?

ARBORE

Nu vorbi nimic. Eu ți deșirai vicleșugul lucrului, cum e spre folosul lui ș'al țării. El

flurieră și pocnește din frunză. Uneori se 'ntu-
necă și dă din cap. Ii spusei că Luca Cârje
a plecat pregătit cum să aducă vorba ca să
fie spre lauda și fala lui, el... Mă îngheață
această muțenie. Dacă văzui o luai razna prin
păduri... Ei, copilul care mi-a rămas pe
brațe, pe care l-am slujit cu credință... mă
urăște!

COMIS. CAȚELEANU

E măhnit pe noi... Nu l-ai auzit...?

ARBORE

Ah! să-l fi auzit, când eram numai cu el...
A răcnit, s'a strâmbat, s'a înneecat... Abia
și-a venit în fire. S'a uitat lung la mine și
mi-a zis apăsând pe fitece cuvânt: „Arbore,
ori te lepezi de gândul tău, ori de nu...!”
Și m'a măsurat cu ochii...

COMIS. CAȚELEANU

Așa e el, cu toane.

ARBORE

Cum ai fost să fii așa ești. . Eu sunt în
lucrul Domnului ș'al țării... Ar fi o nebunie,

și pentru Domn și pentru țară, să ne punem bine cu turcii și rău cu leșii. N'aș vrea să ajungem ca muntenii. Până și Neagoe, înțeleptul, a fost nevoit să dea pe fitece an 500 de copii Padișahului... (Dârj) Șoimi și iepe cât or vrea, suflete, nu!... Ah!...

COMIS. CĂTELEANU

D-ta cunoști cât ținem la d-ta... Bun e Dumnezeu... Are să se îmbuneze și Ștefăniță... Să vorbim de altceva... De ce nu luași arcul și săgețile?

ARBORE

O! ho! arcul sunt astea... (Arată mâinile). Săgețile sunt ăștia... (Și-arată ochii). De te lasă, lasă și tu juvinele... Ei-hei mi-a slăbit arcul și săgețile nu se mai duc piuind...

COMIS. CĂTELEANU

Și unde rămase?

ARBORE

La Durău. Peste un ceas încep bățiașii.. Trebuie să pice acum... Să mergem... N'aș vrea să dea ochii cu mine...

COMIS. CĂȚELEANU

Unde?

ARBORE

Unde ne-or duce picioarele...

Se afundă pe cea dintâi cărare din stânga.

SCENA II

Logofăt. TROTUȘANU, vornic. CĂRĂBĂȚ, paharnic. SĂCUEANU, vistier. SIMA, vin pe prima cărare din dreapta, îmbrăcați în haine de vânătoare și armați ca și Cățeleanu. Toporul vornicului Cărăbăț e mai mare și mai ager.

VIST. SIMA

Lung drum și greu...

VORNIC. CĂRĂBĂȚ

Mai lung și mai greu al vieții...

PAH. SĂCUEANU

Intunecat... nu mai răsare soarele...

VIST. SIMA

Cerul?

PAH. SĂCUEANU

Nu, Domnul.

LOGOF. TROTUȘANU

O arătare...

VIST. SIMA

Cum, o arătare?

LOGOF. TROTUȘANU

O vedenie... Ce e rău și ce e bine?...
Nu fac rău că m'am deprins cu binele...
(Rupe o crenguță) Știi tu ce e asta?

VIST. SIMA, uitându-se lung.

O creangă de brad.

LOGOF. TROTUȘANU

Așa ți s'arată...

VIST. SIMA

Dar cum vrei să mi s'arate? Lucrurile cad
subt simțurile noastre așa cum sunt. Numai
omul e fățarnic și s'arată așa cum nu e.

LOGOF. TROTUȘANU

O! ho! care om nu e cum s'arată? La un
necaz, la o mânie, izbucnește, și citești în el

ca într'o carte deschisă. Nu văzuși acum o săptămână? N'ai înțeles? Când te-a măsurat cu privirile n'ai auzit pe la urechile tale un jiiit?

VIST. SIMA

Nu.

LOGOF. TROTUȘANU

N'ai simțit Săcuene cine s'apropia de gâtul tău?

PAH. SACUEANU

Cine s'apropia?

LOGOF. TROTUȘANU

O sabie...

PAH. SACUEANU

A cui?

LOGOF. TROTUȘANU

A lui!

VORNIC. CARABAȚ

De ce ți-e scris nu scapi.

LOGOF. TROTUȘANU

Și credința e o arătare a minții. .

VORNIC. CARABAŢ

Astea-s lucruri greceşti.

LOGOF. TROTUŞANU

Blagoslovită fie ţărâna dascălului Isocrat
candiotul: el mi-a dat înţelesul vieţii...

VORNIC. CARABAŢ

Dar tatână-tău ce-ţi dete, Logofete?

LOGOF. TROTUŞANU

Arătarea vieţii...

VIST. SIMA, la cărarea a doua din dreapta.

Parcă p'aici ne-a poruncit Domnul să ne
suim până la trei gurguie...

VIST. SIMA

La cele trei stahii...

VORNIC. CARABAŢ

Acolo bat hiarele. Grozav aş vrea să nă-
pustească un zimbru furios... cu trupul lui
de bou mai şui, cu picioarele mai înalte, cu
capul lunguiet, cu coarnele drepte, aduse pu-

țin la vârful... O! fuge ca săgeata, s'aruncă peste gârle ca o nălucă și se cațără pe pieptul de piatră ca zidul de drept...

LOGOF. TROTUȘANU

Ai ucis?

VORNIC. CARĂBAȚ

Ucis... Cu răpșatul Bogdan am colindat munții noștri din muntele Iancului până 'n munții Vrancei. Odată eram pe Bicaz. Vodă ici, eu colea. Unde ne pomenim c'o namilă sburând ca par'că ar fi avut aripi. Ar fi spart pe Bogdan de nu ferea 'n lături și nu i-aș fi înfipt toporul drept între coarne. S'a ridicat în două picioare, și-a proptit capul în piept... Un răget... A sărit de doi stânjeni... Și-a picat ca o pasăre năprasnică!

LOGOF. TROTUȘANU

Eu, nici n'am văzut...

VORNIC. CARĂBAȚ

Capul lui cum era capul de pe pecetea lui Dragoș.

LOGOF. TROTUȘANU

Mai suim mult?

VORN. CARABAȚ

Ca dela Durău până aici.

PAH. SACUEANU

Din coarnele lui să fac un pahar...
Se afundă pe a doua cărare din dreapta.

VORN. CARABAȚ

Cam subțire...

PAH. SACUEANU

Fie...

SCENA III

Pârc. CONDREA, Vist. IEREMIA, Post. ȘEARPE,
CĂTĂLIN, TOADER și NICHITA, vin pe întâia că-
rare din dreapta, îmbrăcați ca vânători.

PARC. CONDREA

Aici ne-a zis să-l așteptăm.

POST. ȘEARPE

Vine și el cu ceilalți.

VIST. IEREMIA

Vremea e a ploaie...

POST. ȘEARPE

Nouri se ridică din creștetele pădurilor ca sineala închisă... Ai zice că ard pădurile de brazi și de molizi... Cătăline, ați întâlnit multe sălbătăciuni?

CATALIN

O! cât lumea! Mă mir cum ă'avu răbdare Domnul să nu 'nceapă vânătoarea de cum dădurăm în ocolul slobod al Câmpulungului... Barim să ne fi lăsat pe noi să ne cercăm norocul...

VIST. IEREMIA

Ca și cum nu la-i fi cercat destul... În tătari și'n urși, în leși și'n vulpi, în turci și'n mistreți, săgețile tale se duc fermecate... Săgeata și vânatul...

TOADER

Am dat peste mâțe sălbatice.

NICHITA

Lupi și jderi...

PARC. CONDREA

Apoi, voi, n'ați ținut drumul drept, ați bătut razna ca copoi.

TOADER

Sub coastele Câmpulungului, un stol de
runci ..

NICHITA

Vulpile colcăie în codrii noștri...

POST. ȘEARPE

Porunca a fost dela Domn să nu scape
o săgeată. Vânătorii sunt foc. Peste o jumă-
tate de ceas ne desleagă. Să vedem cine o
da mai cu sete...

NICHITA

Eu nea Cosma! Am să las pe Cătălin pe
jos...

CĂTALIN

M'ai lăsa, de nu te-ai grăbi,

POST. ȘEARPE

Vine... Intunecat și alb cum nu l-am vă-
zut niciodată!

PARC. CONDREA

Nu-i trece paraponul,

VIST. IEREMIA

Băietanii ăştia să țințească bine, ș'are să-i treacă...

Se duc înaintea Domnului și ajută să dea de pe măgari coșurile cu mâncare și cu vin. Domnul vine, căutând în jos și șuerând un cântec bătrânesc.

SCENA IV

ȘTEFĂNIȚĂ cu cei de sus și cu Pârc. PETRICĂ, Pârc. BALOȘ și Spăt. HRANĂ. Vânători și hăitași.

PARC. CONDBEA

Bine, Măria Ta?

ȘTEFĂNIȚĂ, șueră.

Mai bine ca ori când.

POST. ȘEARPE

Cam ostenit o leacă, Măria Ta... La noapte să te odihnești zdravăn...

ȘTEFĂNIȚĂ, șueră.

De-a ieși stelele, să număr „o stea logostea“ „două stele logostele“ pân'a crăpa de ziuă...

VIST. IEREMIA

Ș'un vestmânt mai groscior, Măria Ta...

ȘTEFĂNIȚĂ, șueră.

Da e frig cât să înghețe vistieria, și mie nu mi-e mai frig ca acum o săptămână când era să crăp de căldură... (Șueră).

SPĂT. HRANĂ

Cum ne împărțim Măria Ta?

ȘTEFANIȚA

Pârcălabul Condrea, postelnicul Șearpe și vistiernicul Ieremia, a să faceți la dreapta, pe cărarea asta, și înainte până dincolo de cele trei stahii, la paltinul cu izvorul... Acolo rânduți-vă cum veți socoti... A! și flăcăii lui Arbore!... Cătălin, tat-tău, bine?

CATALIN

Slavă Domnului... E și el aici...

POST. ȘEARPE

La Durău ai vorbit, Măria ta, cu ei...

ȘTEFANIȚA

Ba el cu mine... Se vede că eu nu sosisem... (Se uită spre muchea din stânga și vorbește înset). Să-l fac să și-o aleagă singur... Sub

tefi trei voinici, tineri și sprinteni; tus-trei;
tintași buni, cu arcurile pe după gât, cu cu-
țitele la brâu și cu toporiștele în mâini...
Care din voi e mai de nădejde?

CATALIN

Tus-trei, Măria Ta.

ȘTEFANIȚA

Care e mai tânăr?

NICHITA

Eu, Măria Ta.

ȘTEFANIȚA

Care e mai voinic?

TOADER

Tus-trei, Măria Ta.

ȘTEFANIȚA

Care aruncă cu săgeata mai departe?

CATALIN

Nichita, Măria Ta.

ȘTEFANIȚA

Care ucide ursul cu cuțitul fără a clipi?

CATALIN

Tus-trei, Măria Ta.

ȘTEFANIȚA

Care ia cu săgeata rândunica din sbor?

CATALIN

Tus-trei, Măria Ta.

ȘTEFANIȚA

Care urcă muchea în dungă ca iedul sălbatec?

CATALIN

Tus-trei, Măria Ta.

ȘTEFANIȚA

Nu pot s'aleg... Alegeți voi... Uitați-vă colò, sus, sus unde se sfârșește zidul de brazi, unde se prelinge un nor vânăt...

TOADER

Da, vedem...

ȘTEFANIȚA

D'alungul codrului este o fășie de piatră..

NICHITA

Da, vedem...

ȘTEFANIȚA

Acolo bate capra neagră... Care din voi e mai stăpân pe el însuși să ia pânda aceea...

NICHITA

Eu, Măria Ta!

TOADER

Ba eu!

CATALIN

Luați seama... Muchia aceea să tot fie de doi coți lățime și d'alungul ei prăpastie dreaptă și adâncă. Cum sunteți voi pripitiți la izbândă, un pas greșit, ș'ați cădea ca o piatră într'o fântână... până jos praf și fărâme... Acolo e nevoie de un om încercat a cărui inimă nu sare de curaj, ci așteaptă fiara ca un steiu pe piatră. Nu e de ei, Măria Ta... Mă duc eu!

NICHITA

Firește, iar el când e vorba d'o ispravă mai de seamă...

ȘTEFANIȚĂ, prefăcându-se.

Fie! Dar aș fi vrut să vedem pe ceilalți ce pot...

TOADER

Când o să facem și noi încercări d'astea...

ȘTEFĂNIȚĂ, printre dinți.

Mai de grab decât nu credeți!... (Către Con-drea, Șearpe, și Ieremia). Nichita și Toader cu voi... Luați-o iute la picior. In curând veți auzi de trei ori buciurmând... (Pleacă Con-drea, Ieremia, Șearpe, Nichita, și Toader). Ia seama Că-tăline... Cărăruia e-așa de întunecoasă că par'că nu te-ai sui la lumină ci te-ai co-borî în iad... Și să dai un chiot când vei ajunge... Nu-ți zic noroc, norocul e 'n bra-țul tău...

CĂTĂLIN

Nu mă rog de noroc...

ȘTEFANIȚA

Roagă-te!

CATALIN

Norocul meu e Măria Ta, și pentru norocul meu mă rog.

ȘTEFĂNIȚĂ glasul scăzut.

Și pentru tine! Mai ales pentru tine! (Călin s'afundă pe cărarea care suie muntele în partea stângă). Vânătorii, pe aceeași cărare... Știți locurile...

UN VANATOR

Cum să nu, Măria Ta, că doar atâta slujbă am învățat de când eram d'o șchioapă.

ȘTEFANIȚA

Hăitașii p'astălaltă (Arată cărarea întâia din partea stângă) care se lasă oblu... Țineți coasta, înșiruiți-vă... dați gură, sunați din cornuri, băteți cu ciomegile și cu tipsiile... (Vânătorii și hăitași pleacă. Către boierii rămași). Ah! Ce păcat că n'ați fost! Ah! ce păcat!

PARC. PETRICĂ

Cum sosi olăcerul cu cartea Măriei Tale, pornirăm, zi și noapte, la drum întins. Sire-

tul se umflase și luase poșul umblător dela Ghertoape...

ȘTEFANIȚA

L-aș fi trecut înnot!

PÂRC. PETRICA

Am pierdut două zile...

ȘTEFANIȚA

Două veacuri!

PÂRC. BALOȘ

Am pornit din Novograd cu zece cai d'ai noștri, și am ajuns cu trei; șapte ș'au tocit potcoavele, au șchiopat și i-am lăsat în drum...

ȘTEFANIȚA, aprins.

Le-aș fi turnat potcoave de argint, numai să fi sosit la vreme!.. Aș fi topit coroana strămoșilor mei... Singur, singur în tot sfa-tul, ca o oaie înconjurată de lupi!

SPĂT. HRANA

Ei unsprezece și noi trei..

ȘTEFANIȚA

Și cu mine treizeci și trei!... Unu și unu, și niciunul cu mine... Destul am vorbit. La lucru... Fiecare cu al lui!... Apucați pe cărarea asta. (Arată cărarea din stânga care suie muntele) până la o colibă de cetini... Acolo e locul vostru...

Petrică, Baloș și Hrană se duc.

SCENA V

ȘTEFĂNIȚĂ, MOGHILĂ, ceva mai târziu
UN UNGUR.

ȘTEFĂNIȚĂ tresărind.

Moghilă, tu ești? Aș fi vrut câteva clipe singur... Singur sau cu tine e tot una... A! după gândul tău fuse... El și-a ales locul... (S'aude un chiot depărtat. Ștefăniță tresare). Auzi... A ajuns... Să ne uităm... Il vezi... Prinde cu ochii al doilea codru, pe a doua cută, acolo unde se coboară brazii verzi ca o oaste și se ridică de cealaltă parte întunecați și negri... Du-te pe linia dintre unii și alții până sus... Apucă pe fâșia îngustă de piatră uscată... Spre vârf... În creștetul prăpastiei ce se deschide în genunea tă-

iată d'a curmezişul de un nor alb ca laptele... Nu-l vezi?

MOGHILĂ

Cât un copil... Stă pe brânci... Se uită în adâncime...

ŞTEFANIŢĂ

El este... A! ha! (Râde nervos şi face semn cu mâinile ca şi cum ar prăvăli pe cineva). Ei, ai găsit?

MOGHILĂ

Da... Un unгур.

ŞTEFANIŢĂ

Ei?

MOGHILĂ

Un tâlhar...

ŞTEFĂNIŢĂ repede.

Toate păcatele i le iert...

MOGHILĂ

Ca mitropolitul...

ȘTEFANIȚA

Il bag în divan...

MOGHILĂ

Asta să n'o faci... I-am făgăduit 500 de galbeni. 250 înainte și 250 pe urmă... și pe urmă, (Pune mâna pe cuțit) să-i dăm, să nu mai aibă nevoie de nimic și de nimeni..

ȘTEFANIȚA

Să-l ucizi?

MOGHILĂ

Ca p'un ucigaș!

ȘTEFANIȚA

Dar eu, ce fac?

MOGHILĂ

Cârmuiești!

ȘTEFANIȚA

Să vie încoa.

MOGHILĂ, la cărarea întâia din dreapta.

Mă!

Apare unгурul îmbrăcat ca vânător moldovenesc.

ȘTEFANIȚA

O! mare și urît e!... Ca vânător?

MOGHILĂ

De s'o întâmpla să-l vadă, să nu se teamă...
Ugnurului). Știi tu cui slujești?

UNGURUL

Știi...

Ștefăniță tresare.

MOGHILĂ

S'ai să faci întocmai?

UNGURUL

Minteni fac.

ȘTEFĂNIȚĂ, dându-i o pungă cu ban
Cum miroase a rachiu!

MOGHILĂ

Mă, vezi colo? Nu acolo... Mai la dreapta...
Mai sus...

UNGURUL

Văzt...

MOGHILA

Tai codrii și-i cazi drept în spinare.
 Ii face semn de rostogolire. Ungurul se duce p'a
 doua cărare din stânga.

ȘTEFĂNIȚĂ, după ce a stat pe gânduri.

Ah! ce-o fi făcând Irma? O lăsați în cortul
 meu...

MOGHILA

Vine, îmbrăcat în haine de vânătoare...
 Mogârdici după ea...

SCENA VI

ȘTEFĂNIȚĂ, MOGHILĂ, contele IRMSKY
 și MOGÂRDICI.

ȘTEFANIȚĂ

A! vii ca o turturică ușoară, ca o lumină
 de vară care încălzește și deșteaptă firea po-
 somorită! Aici (Intinde brațele), fiară care îm-
 blânzește pe cel mai hain vânător!

O ridică 'n sus, o învârtește ș'o sărută apăsă.

CONTELE IRMSKY

Atât sunt eu de fiară cât ești tu de hain
 și sărută). Ce-ai să faci cu cuțitul?

ȘTEFANIȚA

Să... când te-i repezi la mine...

CONTELE IRMSKY

Atunci nu mă reped...

ȘTEFANIȚA

Mă reped eu la tine...

O sărută.

MOGARDICI

Mă uit și nu 'nțeleg? Frumos băiat?...
Și m'am trezit d'c zi... Nici-o picătură...

ȘTEFĂNIȚA, pe gânduri.

Cine-o fi oftat așa de greu?...

MOGHILĂ

In ograda dela castel?

CONTELE IRMSKY

Da, cine-o fi oftat?

MOGARDICI

Când mă muiase somnul?... Eu am oftat...

ȘTEFANIȚA

Tu? Ca un urcior spart și aruncat în gunoi...

MOGÂRDICI

Oare!... Se făcea că Moghilă îmi luase berheciul... Eu trebuie să fi oftat... Tot drumul am oftat, că mă doare furca pieptului... Pe la Iacobeni adormisem călare. Dormeam și visam vise urâte. Se făcea că-mi întinde cineva o cană...

MOGHILĂ

Cu apă...

MOGÂRDICI

Tu erai, diavole... Și eu după el... Mă neică, numai odată, numai odată s'o pui la gură... (Ștefăniță sărută pe contele Irmsky) Oare!... El îmi făcea cu mâna... Eu după el... (Ștefăniță sărută pe contele Irmsky) Ei! se 'ngroașă gluma!... Până ce-am venit în nas... Tu fu-seși butie de Nicorești, că mă luași de ceafă.

MOGHILĂ

Ca p'o cârpă.

MOGARDICI

... și m'aruncași într'o butcă.. (Ștefăniță pune pe genuchi pe contele Irmsky) A! dârli-dârli ha-ha! cogeamite vlăjganu în brațele lui Vodă... Cum ajunsei la Hangu nici eu nu știu...

MOGHILĂ

Cum deschideai ochii, ca un țap: be-be-heciu!... N'ai nici-o măsură...

MOGARDICI

Ba am, cum să nu... De trei ori ca tine și de două ori ca Vodă...

ȘTEFĂNIȚĂ se scoală și se uită îngrijat la muchea goală.

Acolo... da, acolo...

CONTELE IRMSKY

Ce să fie acolo, Măria Ta?

ȘTEFĂNIȚĂ

Semne de ploaie și de vijelie!... Să 'ncepem...

MOGÂRDICI, desfăcând coșurile

Să 'ncepem...

ȘTEFANIȚĂ

Să sune buciumele...

Moghilă se duce pe întâia cărare din dreapta și apoi vine. Se aud buciumele.

MOGARDICI

Cotnar, Nicorești, Odobești, Huși... Berheciu... O! berheciu e ca o fată mare, așa se rumenește în pahar...

S'aud zgomotele hăitașilor. Din când în când trosnesc codrii.

ȘTEFĂNIȚĂ, agitat.

Ascultă, dragă conte și nu tresări! Unde, ți-e arcul și tolba? Unde, toporul? Unde, cuțitele? Să nu-ți tremure mâna... Să zboare săgețile... Să 'nfigi cuțitul până-în plăsele... O! ce fraged ești!..,

CONTELE IRMSKY

Sunt rele fiarele voastre?

ȘTEFĂNIȚĂ, din ce în ce mai agitat.

O! nu! sunt blânde și drăgălașe! Mistrețul umblă binișor ș'are dinții ca ai tăi, mărgăritare înșirate pe un fir de argint! Cerbul

s'aruncă blajin din muche în muche, și-are leagăn de mătase în coarnele lui! Ursul e ca moșneagul lui Dumnezeu, pe cine întâlnește îl strânge în labe, să-i treacă junghiul și durerea de mijloc! Zimbrul, după care s'a luat pecetea Moldovei, o jucărie care te gădelă cu coarnele lui drepte și ascuțite! O! dulcele meu copil, nu te teme de fiare, ci de om să te temi!... (Se uită în stânga, la muchea goală). Ah! acolo!...

CONTELE IRMSKY

Ce este acolo, Măria Ta?

ȘTEFANIȚA

Semn de ploaie... O să plouă cu lacrimi..

CONTELE IRMSKY

A!

MOGHILĂ

Măria Ta!

MOGÂRDICI, bea.

Ei, cum căzui eu neiculiță!... Să-mi rup nasul și mai multe nu...

ȘTEFANIȚA

Că omul este o fiară pe care n'a îmblânzit-o veacurile... Ascultă hăitașii și ascultă și fiarele... Care arlă mai fioros?... Ele fug și zgomotul lor este fuga desnădejdei! Ei, hăue a bucurie! Ele stau retrase în codri, ei vin dela sate și orașe și le scormonesc vizuinele! Ele se apără, ei izbesc! Dumnezeu a făcut pe om prădalnic și cumplit... Iacă toporul acesta... Il vezi ce coadă are?... Să-l învârtesc cu mânie, și coada lui va crește, și gura lui va despica tidva fiarei care pândește acolo!

MOGHILĂ

Măria ta! Măria ta!

ȘTEFĂNIȚĂ, încet și nervos.

Nu mai ajunge!

CONTELE IRMSKY

Cine s'ajungă?

ȘTEFANIȚA

Fiara... Și nu se mai sfârșește

CONTELE IRMSKY

Ce să se sfârșească?

VIFORUL

ȘTEFANIȚA

Vânătoarea!

MOGÂRDICI

Ba să ție! De ce să se sfârșească? Abia am început. De ce-am venit la vânătoare? Să vânăm! (Bea).

Mogârdici e cam ametit.

ȘTEFĂNIȚĂ, mai domel

Mulți vânează ca tine, și se 'ntorc acasă cu vânat și cu nume..

MOGÂRDICI

Dacă au noroc... La vânătoare este așa: să tragi și să nemerești... Ba nu... Să nemerești și să tragi! (Bea. S'aud trosnituri cari s'apro-
pie). Ce să fie?

MOGHILA

Un cerb.

MOGÂRDICI

Oare!

ȘTEFĂNIȚĂ, privind în gol.

Ce ți-e trică?

MOGARDICI

Mie? Aș vrea să vie! (Bea).

ȘTEFANIȚA

Ce-ai face?

MOGARDICI

M'aș face mort, de n'aș muri. (Bea).

ȘTEFANIȚA

Moghilă, un pahar de vin... Mi-e frig...

MOGHILĂ

Cotnar?

ȘTEFANIȚA

Da... Poftim conte pe scaunul Moldovei...
(Ii arată un buștean).

CONTELE IRMSKY

O! frumoasă și mândră e Moldova!... Cu
codrii ei de pomi roditori... Cu câmpiile ei
aurite... Cu coastele ei cu fân de flori miro-
sitoare...

MOGHILĂ

Oștile voastre, când năpădesc vara, nu-și
iau de mâncare, și se nutresc cu prune, mere
și pere... că de multeori pier de pântecăraie..

MOGARDICI

Oare!

ȘTEFĂNIȚĂ, privind în gol.

Bogată, bogată și frumoasă... Sgârii pământul, și grâul îți dă la bob treizeci de boabe, secara treizeci și cinci, orzul șaizeci și meiul peste trei sute...

CONTELE IRMSKY

Aș vrea să fiu moldovean!

MOGARDICI

Mă crezi? Eu aș vrea să fii moldoveancă!

ȘTEFANIȚA

De ce, Mogârdici?

MOGARDICI

Toată ziuica aș ține-o pe genuchi... Dârli-dârli, ha-ha... (S'aude o trosnitură în apropiere).
Ce să fie?

MOGHILA

Ursu!

ȘTEFANIȚA

Toporul!

MOGÂRDICI uitându-se în stânga.

O! câtă dihania! Patruzeci de mucenici...
țineți-mă... Ah! mor! (Cade leșinat).

CONTELE IRMSKY

Ce faci măria ta?

Contele Irmsky cade în genuchi, tremuă și-și acoperă fața cu mâinile. Ursul mormăie și s'apropie. Moghilă cu toporul în dreapta și cu stânga ține pe Ștefăniță.

MOGHILĂ

Măria ta, e primejdie... Primejdia e a mea!

ȘTEFĂNIȚĂ, smucindu-se din mâna lui Moghilă.

Fiara la fiară!... Mi-e sete de sânge!..
(Ștefăniță invârtește toporul). S'a ridicat în două
labe... A!... S'a umflat!...

S'aude un răcnet ș'o lovitură seacă între brazi.

MOGHILĂ, din desis.

Măria ta!

ȘTEFĂNIȚĂ, venind cu mâna sângerată și galben la
față.

S'a isprăvit! (Tresărind) Nu încă! (Se uită spre
muche) Acolo... Tot acolo!... Un pahar de
vin... (Bea).

CONTELE IRMSKY tremurând.
A trecut ceasu-ăl rău! (Il mângâie).

ȘTEFANIȚA

Nu încă... Va trece!

CONTELE IRMSKY

Sânge? Ești rănit?

MOGHILA

Sfâșiat?

ȘTEFANIȚA

Sgâriat... nimic...

MOGHILA

Să te spăl...

ȘTEFANIȚA

O! să mă speli...

MOGHILA

Să te leg...

ȘTEFANIȚA

Leagă-mă și nu mă spăla!

MOGÂRDICI, se desmeticește și se uită în stânga.

S'a sfârșit?... Iar îl văd, iar mor! (Cade pe spate).

STEFĂNIȚĂ, uitându-se la muche.

O! oh! mi'nghiață sângele!... Fiara pân-dește!... S'aruncă!... (Face semn cu mâna dreaptă ca și cum ar rostogoli pe cineva. S'aude un răsunset departe). A! a! a!

Incepe să râdă și să se strâmbe epileptic.

CONTELE IRMSKY

Ce ai, Măria Ta?

Ștefăniță râde nervos.

MOGHILA

I-a făcut rău lupta cu ursu...

Ștefăniță râde.

CONTELE IRMSKY

Nu, neconținut s'a uitat într'acolo...

MOGHILA

Ți s'a părut!

ȘTEFĂNIȚĂ, ostent.

Să mă odihnesc... (Ii curg lacrămile). D'acum încolo... s'a dus... s'a dus... s'a dus... (S'așază

p'un butuc). Vânătoarea a început... De azi,
cine m'ar întrece la vânătoare?

CONTELE IRMSKY, îl mângâie.

Măria Ta, ai ucis o fiară...

ȘTEFANIȚA

Două!... O leacă de...

CONTELE IRMSKY

Apă!

ȘTEFANIȚA

Vin!

MOGHILĂ, plecându-se la urechea lui Ștefăniță.

Doamne, ești ca un copil!

ȘTEFANIȚA

Am fost!... Puiul de lup, când dă de sânge,
lasă țâța lupoacei și e lup!... Prăpastia s'a
căscat... și l-a înghițit... și s'a dus...

CONTELE IRMSKY

Cotnar?

MOGHILĂ

Da, Cotnar.

ȘTEFANIȚA

...s'a dus într'o clipă... Și clipa aceasta
o văd neconținut!

CONTELE IRMSKY, dând paharul Domnului.

Ce vezi, Măria Ta? (il mângâie).

MOGHILĂ

Nimic!

MOGÂRDICI, se desmeticește și se ridică în șezut.

Ce face?... Voi beți și eu nu?

ȘTEFANIȚA

Sufletul meu ostenit plutește pe sub cętinii de brazi, singur, ca un cuc care taie aerul și nu i s'aude zborul!... Moghilă, un pahar...

S'aude trosnind prin desis.

MOGÂRDICI

Oare! Cine să fie?

MOGHILĂ, încet lui Ștefăniță.

Ungurul...

ȘTEFANIȚA

Adevărata fiară! Toporul!

MOGARDICI

Nu mai spune, iar mor... (Iar cade pe spate).

MOGHILĂ, trăgând cuțitul.

Să-i dau și rămășița.

ȘTEFĂNIȚĂ, trist.

Să nu-l înșeli...

Moghilă s'aude printre brazii din stânga.

MOGHILĂ

Ia-o înainte...

S'aude un răcnet și o cădere.

ȘTEFANIȚĂ

Plătit...

CONTELE IRMSKY, tresărind.

Ce, Măria Ta?

ȘTEFĂNIȚĂ, pe gânduri.

Și rămășița...

MOGHILĂ, se întoarce galben ca ceara.

L-am târit în desigur...

CONTELE IRMSKY

Pe cine?

MOGHILĂ

Pe fiară...

MOGÂRDICI, desmeticindu-se și bând.

Vânătoare or' foc... Nu poți să bei un pahar în tihnă...

ȘTEFĂNIȚĂ, lui Moghilă.

Ai ucis ca și mine... Ți-a sfâșiat mâna...

MOGHILA

Nu, m'a stropit...

ȘTEFANIȚA

Spală-te și nu te lega... Tu nu vezi clipa pe care o văd eu neconținut...

Se uită drept înainte și face cu mâna semnul rostogolirii.

MOGHILĂ, încet către contele Irmsky.

Irma, ce te uiți așa?... Nițică apă să-mi spăl cuțitul...

ȘTEFĂNIȚĂ, uitându-se țintă.

Ochii de mi i-ai scoate și tot am să văd înaintea lor omul și prăpastia...

MOGHILĂ

N'asculta, Irma... n'ai să-înțelegi nimic...
E cam bolnav Măria Sa... Frigurile întâiului
urs pe care-l ucide...

ȘTEFĂNIȚĂ, abătut.

Da, da, sunt cam bolnav... Să sune buciu-
mele... Să înceteze vânătoarea...

Moghilă iese pe cărarea întâia din partea dreaptă
și poruncește să buciume.

MOGÂRDICI, deșteptat din amețeală.

Ce-o mai fi ș'asta?

ȘTEFANIȚA

Ziua d'apoi când se vor scula morții din
morminte!

Moghilă revine.

MOGÂRDICI, dă să se scoale și nu izbutește.

Să se scoale cine o putea...

S'aud din depărtare cetele de hăitași și vânători
cântând din amândouă părțile.

ȘTEFANIȚA

Și ei au întins curse fiarelor... Fără ei
n'am fi ucis... Dar ei au poftă de cântat

și cântă frumos... Ia! să ascultăm!... (S'aud cântecele. Vorbele nu se deslușesc). Cei cari urlau adineauri au glas de îngeri... In om e un înger și un demon... Mulțimea crede că îngerul stă la dreapta și demonul la stânga... E una și aceeași, pretutindeni și totdeauna: fățărnicia!

MOGHILA

Cu demonul cârmuiești, cu îngerul te cârmuiește.

ȘTEFĂNIȚĂ, spre Irmsky.

Vino încoa, demone!... Ce te uiți? (Irma se uită la Mogârdici). A adormit... Să se scoale cine o putea... Adu mijlocul să ți-l cuprind, și capul, și ochii, și gura, și părul cu miros de rosmarin... Aici... așa, așa... bine... (Irma se așează lângă dânsul). De un an nu te-am alintat, demon de care îngerului meu i-e dor... Moghilă, sărută mâna asta... Joacă-te cu mâna ei... (Moghilă îi sărută mâna). Ia seama... Până aici e voie... Mai departe dai peste demonul meu...

MOGHILA

Nu te teme... Eu nu sunt ca albinele să mi moi botul în orice floare...

CONTELE IRMSKY

Aşa-mi placi stăpâne, când râzi, când mă
săruți, când ești om ca toți oamenii...

ȘTEFANIȚA

Sunt Domn... și nu mai sunt om ca toți
oamenii de azi înainte...

Incep să s'adune oamenii.

SCENA VII

Cei de sus și log. TROTUȘANU, vorn. CĂRĂBĂȚ,
pah. SĂCUEANU

MOGHILĂ, încet lui Ștefăniță.

Măria Ta, boierii!

ȘTEFANIȚA

Bine... Lasă... O! ho! iaca și Trotușanu
și Cărăbăț, și Săcueanu... Acum vă întreb:
ați avut noroc la vânătoare?

VORNIC. CARABAȚ

Trotușanu a săgetat un cerb de zece ani...
Și ce falnic își purta coarnele cu zece ra-
muri...

LOGOF. TROTUȘANU

Cărăbăț a ucis cu toporul un zimbru...
 Vărsa văpăi din ochi... Când se năpusti, zisei:
 „s'a sfârșit cu Cărăbăț!“ Și Cărăbăț cresc
 încă p'atât cât e, și-odată făcu „he!“... Și
 drept între coarșe îl nemeri...

ȘTEFANIȚA

Cine ucide oameni... ușor la fiare... Săcuceanu?

VORNIC. CARABAȚ

Un țap negru.

PAH. SACUEANU

Dar Măria Ta?

ȘTEFANIȚA

Un urs...

CONTELE IRMSKY

O! câtă dihanie!

LOG. TROTUȘANU, lui Ștefanță.

Ești rănit la mână?

ȘTEFANIȚA

A, zgâriat... Când a căzut și-a prelins ghia
rele... Veniți să-l vedeți...

Se duc și-l privesc.

TOȚI

O! o!

Revin în scenă.

VORN. CĂRĂBĂȚ, lui Moghilă.

Dar tu, voinice?

CONTELE IRMSKY

Și el a ucis ceva... Ce-ai ucis?

MOGHILĂ, încurcat.

Eu? Nimic...

VORNIC. CARABAȚ

Ești plin de sânge...

MOGHILĂ

A! da! un lup.

VORN. CARABAȚ

P'aici, lupi?... Nu prea sunt...
Mogârdici sforăie.

ȘTEFĂNIȚĂ, repede.

Săcuene, ia doi vânători și cărați pe Mogârdici într'un cort, dar într'un cort cu merinde și cu vinațuri...

Il iau de mâini și de picioare și-l duc.

MOGÂRDICI, amețit.

Binișor, Moghilă, că-mi verși berheciul...
S'aude în codru comisul Cățeleanu.

COMIS. CĂȚELEANU

Mă! n'ați dat de Cătălin... N'ați văzut pe Cătălin, mă! (Intră în scenă într'un suflet). Ah! Măria ta, se vorbește că...

ȘTEFĂNIȚĂ, tresărind și căutând în jos.

Ce se vorbește? Cine vorbește?

COMIS. CĂȚELEANU

Dar nu se poate, ar fi prea mare nenorocirea și prea nedrept cerul cu bietul Arbore!.. S'a răspândit zvonul că ar fi căzut în prăpastie...

Toți tresar.

ȘTEFĂNIȚĂ, uitându-se pieziș și pe sub gene.

Cine?

COMIS. CAȚELEANU

Cătălin!

VORNIC. CARABAȚ

Cătălin?

ȘTEFANIȚA

Să fi căzut?... Cătălin?... El care sărea din steiu în steiu, care urca muchea ca o capră sălbatică?... Și ziua la miază mare?... Nu se poate...

VORN. CĂRĂBĂȚ, printre vânători.

Mă nu știți de urma lui Cătălin?... Nici voi?... Nimeni?...

UN VANATOR

Ba mie mi-o spus Ion, și lui Ion i-o spus Dragu, și lui Dragu i-o spus a lui Maței, că s'ar fi auzit di pi muchea șeea, o uruitură ca și cum s'ar fi năruit toți bol'hanii. Ci-că ar fi dat boierul de-a berbeleacul... Apoi dă, a hi, n'a hi...

ȘTEFĂNIȚĂ, agitat.

Să mai sune buciumele de adunare... Buciumați măi!... Buciumați... Mort d'ar fi să audă!... (Vede pe Arbore viind). Șiit!...

SCENA VIII

Cei de sus și LUCA ARBORE

ȘTEFANIȚA

Pe unde ai fost, Arbore?... Ești bine?...
N'ai auzit nimic? Adică ce s'auzi?... Ești
bine?...

ARBORE, vesel.

Măria Ta, mă cercetează?... Oh! bunul meu
Domn! (Ii ia mâna și i-o sărută. Ștefăniță se întoarce
cu spatele la el). De se posomorăște cerul plă-
mădește bogățiile, de iese soarele cresc bogă-
țiile!

ȘTEFANIȚA

De ce n'ai stat pe lângă mine?

ARBORE

Nu voiam să turbur petrecerea Măriei Tale...
Am colindat codrul... După ce m'am despăr-
țit de Cățeleanu, am numărat șiragurile de
brazi... Voiam să uit...

ȘTEFANIȚA

Ce?

ARBORE

Că nu-mi răspunseși azi dimineată . . .

ȘTEFANIȚA

O! buciumați, măi .. buciumați... mort d'ar
fi . . .

ARBORE

Cin' să fie mort? (Mirat). De ce lăsați ca-
petele în jos?... S'a întâmplat ceva? și cui?...
Nu văd pe Petrică, și Baloș, și Hrană . . . In-
cotre au apucat?... P'aiei?... De ce nu vin?...
Buciumați, mă, cu toții d'odată... Trotușene,
ce s'a întâmplat?... Cărăbăț, taci și gâfâi ca
la războiu înainte d'a începe bătălia . . .

Se uită la toți.

LOGOF. TROTUȘANU

Zădărnicia zădărniciilor și toate sunt ză-
dărnicii ..

ARBORE

Nu pricep . . .

VORNIC. CARABAȚ

Bine-ar fi . . .

ARBORE

A! a!... Nu se poate...

ȘTEFANIȚA

Ce nu se poate, Arbore?...

ARBORE, caută cu ochii.

Bătrân, neghiob, Măria Ta... Nici pe copiii mei nu-i văd... A! nu, nu!... Ei, ca totdeauna cei dintâi la năvală, cei din urmă la încetare... Cătălin (Mișcare între boieri)... Ce vă turburați?... Cătălin... (Se uită la boieri) s'a luat după mine și m'a întrecut, Toader după Cătălin și-o să-l întreacă, Nichita după Toader și o să le iasă în frunte... Cătălin merge fluierând pe muchea prăpastiilor... (Se uită la boieri) Toader, și pe funie... Nichita, p'o muche de euțit... (Tresărind). În codrii noștri nu e fiară pe care să n'o răpuie, nici întunecime pe care să n'o pătrunză... Mai ușori ca fulgul și mai tari ca oțelul... Nu e așa, Măria Ta... că i-ai văzut în Muntenia până la Târgușor..

ȘTEFĂNIȚĂ, se rezimă d'un brad și-și întoarce capul.

Da, da...

ARBORE, simțind începutul unei temeri.

Nu-i așa, Cărăbăț.. că... tu... i-ai învățat
meșteșugul...

VORNIC. CARABAȚ

Da, da, voinței tăi deschid pârtii printre
dușmani ca 'n zăpadă moale... oh!...

ARBORE

Al iată o ceată care s'apropie... (Se uită
spre dreapta). Ce păcatele, m'au lăsat ochii! S'a
oprit... Se despart... Trei au apucat întâi...
Ceialți, cari duc ceva pe umeri, au rămas mai
la urmă... E Petrică... și Baloș... și Hrană...
(Indoiala-i crește). Toți, Baloș?... Petrică, toți?...

PARC. PETRICA

Aproape toți...

ARBORE, emoționat.

Cine lipsește?

SPAT. HRANA

Unul, numai unul, și parc'ar lipsi c mie.
Hrană lăcrămează.

ARBORE, îndurerat.

U! u! Toaaader Nichiiita! U, u! (S'aude răspunzându-i din codru: u! u!...) Mi-a înțeles glasul!... E Nichita!... Ah! sunt ei! (Se repede la Ștefăniță). Crede la un bătrân, Măria Ta!

ȘTEFĂNIȚĂ, muncit și concentrat.

Așteaptă... Nu e nimic, Arbore...

ARBORE

Crezusem... Dar nu crezusem nimic... Vin grămadă... Duc un vânat pe umeri...

ȘTEFANIȚA

Un vânat...

ARBORE

Prea vin încet... Măăă, aici sunt tătarii, porniți ca la bătălie!... E cine să-mi închidă ochii, pustii de ochi cari se umezesc de bucurie... (Se șterge la ochi). A! Nu văd pe Cătălin! Doar Toader și Nichita... Oh! bătrân nesocotit!... Trebuie să vie mai la urmă... (Se uită la boieri și-i vede încremeniți cu ochii în jos). Ce?... (Intră Toader și Nichita și pun la pământ o năsalie de eetinl. Ștefăniță tresare și înțeștează pumnii). A! tus-trei?...

NICHITA

Da, tată, tus-trei... Iacă p'al treilea...
Izbucnește în plâns.

ARBORE, cu spaimă.

Rănit?

TOADER, plângând.

Mort!

ARBORE, zdrobit de durere.

Ah! Doamne, ce ți-am făcut, și ce mi-ai
făcut?

ȘTEFANIȚA

Cine? Eu?

MOGHILĂ, încet și aspru.

Ce faci?

ARBORE, își rupe încheietorile dela gât.

Aer! aer!... E-adevărat?... Nu face nimic,
Toadere? Nu face nimic, Nichita!... Nu face
nimic, Măria Ta!... Dumnezeu a dat, Dum-
nezeu a luat, fie numele Domnului (Ștefăniță
tresare) în veci binecuvântat!... Mie mi s'au
dus brațele și ochii, Măriei Tale cea mai tare
platoșe de oțel și-un ostaș drept credincios...

D'acum soarele va arde capul meu... pe ploaie și pe viscol nu-l voi acoperi... până voi închide ochii și se va deschide pământul... Adevărat e'a murit?... Și nu plâng... Uitați-vă la mine că nu plâng, că nu pot să plâng!.. Imprumutați-mi lacrămile voastre să plâng la capul lui Cătălin al meu!.. O lacrimă... numai una!.. Ah!..

Cade grămadă. Boierii plâng.

ACTUL III

X

O tindă în castelul din Suceava. Laițe pe părțile laterale. În fund două rânduri de stâlpi subțiri susținând o friză. Stilul ogival. După stâlpi se văd coridoare pierzându-se. Pe pereți arme, străchini și oale, șerpăre, furci, fuse și ștergare. Intrare prin fund. Alte două intrări, una în dreapta și alta în stânga. În mijloc mai multe scaune, unul ceva mai nalt.

SCENA I

ȘTEFĂNIȚĂ ȘI DOAMNA TANA

Ștefăniță într'o tunică de catifea ca vișina putredă. Pe șoldul stâng, un pumnal. Doamna Tana, îmbrăcată într'un vestmânt închis, cu guler și mâniciuțe de dantelă.

DOAMNA TANA

Te-aș asculta... Făgăduieștemi că vei izgoni pe contele Irmsky...

ȘTEFĂNIȚĂ

Nu-ți făgăduiesc...

DOAMNA TANA

Ce te leagă de el?

ȘTEFANIȚA

Nimic și multe . .

DOAMNA TANA

Nu poți fără el... Dimineața, la prânz, la cină, noaptea — o! mai ales noaptea! — cu el mereu... Ș'acum, mă prind că tot la el te duceai... Nu-i ieși din vorbă... Și te lauzi cu voința!

ȘTEFANIȚA

Vorba lui nu-mi stânjenește voința mea. El nu se amestecă în trebile țării... Fac ce cred, cred în ce fac, și vreau și pot orice în Moldova!... Dacă eu ajutorul lui Dumnezeu sunt toate în țara asta, fără ajutorul lui, și numai din voința Domnului, toate se sfărâcă! Tana, nu pot să te schimb din femeie în bărbat... numai atât!

DOAMNA TANA

Nici pe conte din bărbat în femeie...

ȘTEFANIȚA

De unde știi?... Hf... Și ce-ți pasă de contele Irmsky?

DOAMNA TANA

Mie?... Ziseși să împărtășesc din puterea ce o ai dela legi și dela datini strămoșești... Și eu atât îți cer și nu vrei, și nu poți să vrei, căci subț Domnul a-tot-puternic e un om fără puteri care amestecă puterea cuminte și liniștită cu zvâcnirile copilărești!

ȘTEFANIȚA

Mă faci să râd, Tana...

DOAMNA TANA

Și tu pe alții...

ȘTEFANIȚA

Pe cine?

DOAMNA TANA

Pe boierii!

ȘTEFANIȚA

Mojici, boierii... pentru Domn, una...
Se uită la pumnal și se joacă cu el.

DOAMNA TANA

La ce te uiți?

ȘTEFĂNIȚA

Citesc o hotărîre...

DOAMNA TANA

Trecută ori viitoare?

ȘTEFĂNIȚA

Ce-mi pasă de trecut!... Ce-a fost nu mai este...

DOAMNA TANA

Da, da, ce-a fost nu mai este!... Alexandru-cel-Bun care a întocmit Moldova de jos și până sus, Ștefan-cel-Mare care mișcă tocmirea lui Alexandru însuflețind-o cu sufletul lui, biruind și întinzând stăpânirea ei peste sate, orașe și cetăți... dorm somnul de veci în criptele mănăstirilor... Au fost, nu mai sunt... Oase, țărână, puzderie, trecut!

ȘTEFĂNIȚĂ, uitându-se la pumnal.

Da, da...

DOAMNA TANA

La ce te uiți?

ȘTEFANIȚA

Citesc cronica țării... Oh! începutul a fost greu.

DOAMNA TANA, uitându-se țintă la Ștefăniță.

Am auzit că bietul Cătălin pâdea p'o muche îngustă înainte d'a se prăpădi...

ȘTEFĂNIȚĂ, tresărind.

Da... El și-a fost ales locul...

DOAMNA TANA

... că dela Măria Ta se zărea la el și dela el la Măria Ta...

ȘTEFANIȚA

Așa e...

DOAMNA TANA

Ei, cum se prăvăli în prăpastie cel mai viteaz din ostașii țării?

ȘTEFANIȚĂ

Nu știu...

DOAMNA TANA

Nu-l vedeai?

ȘTEFANIȚA

Ba da . . .

DOAMNA TANA, ea și cum ar rostogoli pe cineva.

Nu l-ai văzut când . . .

ȘTEFĂNIȚĂ, repetă semnul rostogolirii.

Nu!

DOAMNA TANA

Păcat!

ȘTEFANIȚA

Păcat.

DOAMNA TANA

Era înaltă stânca?

ȘTEFĂNIȚA, prins de vorbă, răspunde ca un copil.

O! înaltă . . .

DOAMNA TANA

Era adâncă prăpastia?

ȘTEFANIȚA

O! adâncă . . .

DOAMNA TANA, repede

Și cum s'a prăvălit?

ȘTEFANIȚA

Așa!

DOAMNA TANA, izbucnind.

Da?

ȘTEFĂNIȚĂ, trezindu-se.

Ce?

DOAMNA TANA

Nimic . . . Și s'a găsit și-un om ucis, îmbrăcat în haine de vânător, aproape de locul unde pândeai, Măria Ta . . .

ȘTEFANIȚA

Se zice . . .

DOAMNA TANA

Un ungur, un tâlhar, și asupra lui 250 de galbeni . . .

ȘTEFANIȚA

Se zice . . .

DOAMNA TANA

Cum se zice? . . . Toți boierii mi-au spus.

ȘTEFANIȚA

Ei da, așa e!

DOAMNA TANA

De unde atâția bani la un om de teapa
lui? O comoară pentru un sărman... Și cum
de și-a luat comoara la vânătoare?

ȘTEFĂNIȚĂ, pierzând răbdarea.

Eu știu?

DOAMNA TANA

Era ucis de curând...

ȘTEFANIȚA

De unde știi?

DOAMNA TANA

Sângele abia se închegase... Și Măria Ta
erai acolo, cu Moghilă, cu Mogârdici și cu
Contele Irmsky, de peste un ceas... Cum de
n'ai auzit nimic?

ȘTEFĂNIȚĂ, izbucnind.

Ce vrei să zici?... Că pe Cătălin l-am...
(Ca și cum ar rostogoli pe cineva).

DOAMNA TANA

A! nu!... bărbatul Oanii. . unchiul Măriei Tale... cel mai bun vânător... cel mai mândru ostaș... căpitanul copiilor de casă...
O! nu!...

ȘTEFĂNIȚĂ, iritat.

Atunci?... Ah! muiere!...

DOAMNA TANA

Ce-ți pasă de trecut! Ce-a fost nu mai este!

ȘTEFĂNIȚĂ, concentrat.

Teme-te de mânia Domnului ca de urgia lui Dumnezeu!

DOAMNA TANA

Nu mă tem de Domn, căci nu mă tem de om!

ȘTEFĂNIȚĂ, scos din tire, trage pumnalul.

Uf! Tana!... (Tana se desface la piept). Să ne împăcăm, Tana...

DOAMNA TANA

Contele Irmsky, peste graniță...

ȘTEFANIȚA

Niciodată, mă înțelegi?... Niciodată!
(Iese prin stânga).

DOAMNA TANA, emoționată.

Cu asemenea Domni se duc popoarele de
râpă!

Ș'acoperă fața. Cade pe scaunul cel mai nalt.

SCENA II

DOAMNA TANA și NICULINA

NICULINA, intră prin fund.

Doamna plânge... O!... buna noastră
Doamnă!... Cine să fi fost așa de păgân ca să
'ntunece pe cea mai strălucită stea de pe cerul
Moldovei?... Domniță plângi?... De ce?

DOAMNA TANA, ștergându-se la ochi.

Mă gândii l'alde părinți... la Neagoe Ba-
sarab și la Despina Doamna... Cum stau
lungiți în mânăstire, cu fața în sus, liniștiți,
în tihnă, mi s'a părut că-i aud vorbind: —
„Tu dormi Despino“ — „Da Doamne! Dar
tu“? — „Și eu dorm lângă tine, că mult te-am
iubit“... Ș'asa, răscolind trecutul, simții că
mă înneacă lacrămile binefăcătoare...

NICULINA

Auzii și pașii cuiva ... Cine fuse?

DOAMNA TANA

Ștefăniță...

NICULINA

Domnul? ... A! ...

DOAMNA TANA, o privește lung.

Ce fac fetele?

NICULINA

Lucrează și vorbesc.

DOAMNA TANA

Ce vorbesc?

NICULINA

Vorbesc încet, că nu le-auzi... Câteodată oftează și privesc pe furis la Oana care toarce ș'amestecă fuioarele de in cu cele de lână...

DOAMNA TANA

O! biata Oană!... Și de ce veniși, Niculino?

NICULINA

Mă cere taica până mâine...

DOAMNA TANA

Până mâine? . . . Du-te... Postelnicul Șearpe
e un om întreg la minte, știe ce face . . . Să
nu mă uiți, Niculina . . .

NICULINA

Până mâine?

DOAMNA TANA

Și un'te duci!

NICULINA

La tușa . . .

DOAMNA TANA

Și când vei fi departe, departe, să te gândești
la mine . . .

NICULINA

Departee? . . . Cât ai arunca cu săgeata de
două ori, atât e dela castel până unde mă
duc . . .

DOAMNA TANA

Du-te și trimete-mi pe Oana . . . Să te
sărut . . . (O sărută și-o trec lacrămile).

NICULINA

O! iar?

DOAMNA TANA

Mi-adusei aminte de sor'nea Ruxandra...
Eram mici și puneam mâinile cruce pe piept,
și ziceam: „eu seamăn cu mucenica Barbura“,
și ea: „eu seamăn cu sfânta împărăteasă
Elena“. Incă odată...

NICULINA

Da, dar să nu-ți mai aduci aminte de
nimic...

O sărută și pleacă. Doamna Tana se uită după ea.

DOAMNA TANA

Ah!

SCENA III

DOAMNA TANA, OANA și mai târziu ȘTEFĂNIȚĂ

Doamna Tana șade pe scaunul cel nalt. Oana intră
prin fund, îmbrăcată în negru, trasă la față, galbenă,
cu părul încărunțit, despletit, tăiat puțin și lăsat pe
spate, Oana sărută mâna Doamnei și-o aduce la frunte.

Doamna, o sărută de mai multe ori.

OANA

De ce ai ochii roșii?

DOAMNA TANA

De mine te'ngrijești?

OANA

Dar de cine? Pe cine mai am pe pământ?

DOAMNA TANA, trecându-i mâna prin păr.

Așa se juca prin părul tău Ștefan-cel-Mare..

OANA, tresare.

Doamnă!... Ast noapte mi-a venit în vis, și cu glasul lui din băătălii îmi zise: „Tu dormi Oană? și Cătălin plânge!“. Sării în sus. Mi se bătea inima. Pusei capul pe pernă. Inchisei ochii. Și cum mă fură somnul, veni din nou — de astă dată călare — și-mi zise: „Tu dormi, Oană, și Cătălin doarme de veci!“ Și un urlet se puse dela Miază-noapte. „Tu dormi, Oană, și viforul care a început va răsturna clădirea ce v'am lăsat moștenire vouă și țării!“. Mă deșteptai. Incremenisem.. M'apucă fiorii când mă gândesc că jumătate din viața noastră e somn... Dacă o mai veni?... O!...

DOAMNA TANA

Să nu mai vorbim de vise...

OANA

Nu, să nu...

DOAMNA TANA

Mi-aduc aminte că într'o zi îmi ziseși:
„Irmsky e supt în talie, să-l frângi, și gros
în șolduri...

OANA

Așa mi s'a părut... Am fost rea... M'a
pedepsit Dumnezeu...

DOAMNA TANA

N'ai fost rea... L-am văzut chiar în noap-
tea aceea în brațele lui Ștefăniță... Irmsky
e femeie!

OANA

A! .. Maică-a Domnului!...
Se închină.

DOAMNA TANA

O femeie pângărind tronul și țara... Ce-ai
face în locul meu?

OANA

Aș ruga pe Domn s'o lase...

DOAMNA TANA

Și pe Domn . . .

OANA

L-aș ierta și l-aș iubi!

DOAMNA TANA

Dar când Domnul îți răspunde: „nicio-
dată!“

OANA

L-aș ierta . . .

DOAMNA TANA

Tu l-ai crescut, l-ai mângâiat, i-ai făcut
jucării . . .

OANA

Și mă mușca de dește . . . și mă-apuca de
păr . . .

DOAMNA TANA

Muma lui murise . . . I-ai fost mumă . . .

OANA

Oh! era mic și bălai, și părea ca lumina
candelei dela sfânta fecioară Maria . . . Și

când fratele meu, Bogdan Vodă, se oprea la leagănul lui, copilul se trăgea speriat, înno-dând brațele pe după gâtul meu . . .

DOAMNA TANA

Da . . . da . . .

OANA

Și Bogdan se ducea și zicea, zâmbind: „Copilul tău e răsfățat“ . . . Și simțeam mărun-taiele 'n mine . . . ca și cum l-aș fi născut eu.

DOAMNA TANA

Da, da, d'aia l-ai ierta . . .

OANA

Jur . . . că l-aș ierta și fără asta!

DOAMNA TANA

Dar fiind soțul tău și Domnul țării?

OANA

L-aș ierta și l-aș iubi!

DOAMNA TANA, cu mânie.

Orice-ar face și orice ți-ar face?

OANA

E Domn, e stăpân!

DOAMNA TANA, pe gânduri.

E domn . . . e stăpân . . . Ce vreme urită..
De două zile plouă . . .

OANA

E bine pentru semănăturile de toamnă . . .

DOAMNA TANA

Așa fuse în ziua vânătorii . . .

OANA

A! mai spune-mi, că de închid ochii și
ascult povestirea ta, simț că mă rostogolesc
și eu cu el în negura prăpastiei . . .

DOAMNA TANA

Avea ameteți la adâncimi?

OANA

A, nu! Ar fi trecut o genune p'o suliță
moldovenească!

DOAMNA TANA

Avea obiceiul să bea?

OANA

Cătălin? . . . Până să bea un pahar, se ștergea de trei ori la gură . . .

DOAMNA TANA

Atunci? . . .

OANA

Nu știu . . . Așa a fost să fie . . .

DOAMNA TANA

Dela Domn se zărea la el . . .

OANA, muncită.

Se zărea?

DOAMNA TANA

Și nici-o fiară n'a năvălit asupra lui . . .

OANA

Nici-o fiară?

DOAMNA TANA

Il ura cineva?

OANA, tresărind.

De ce mă întrebi? . . . Nu trecuse înaintea

aimănuî, ba rămăsese în urmă, cu toate că
era unchiul Domnului . . . Cine să-l fi urît?...
Ah! nu! . . .

DOAMNA TANA

Cu toate că era spaima tătarilor... cu toate
că era unchiul Domnului și feciorul lui Luca
Arbore . . . abia ajunsese căpitanul copiilor
de casă . . .

OANA

O fi râvnit și el, dar niciodată nu mi s'a
plâns . . .

DOAMNA TANA

Și la câțiva pași de Domn s'a găsit un
om ucis, aruncat în desiș . . . un ungar . . .
un tâlhar vestit, îmbrăcat în vestminte de
vânător moldovenesc . . .

OANA

Cine ți-a spus?

DOAMNA TANA

Postelnicul Șearpe . . . Și asupra lui 250
de galbeni . . .

OANĂ, frământată.

Cine l-a ucis nu l-a prădat... De ce l-o fi ucis?... Și ce căuta un tâlhar la vânătoare domnească?... 250 de galbeni...? Fusese ucis înainte să sosească Domnul la luminiș...

DOAMNA TANA

Nu... după...

OANA, repede.

De unde știi?

DOAMNA TANA

S'a văzut după sânge...

OANA, tresărind.

Ah! fusese plătit!... De cine?... Și de ce? (Tremurând) Cine era cu Domnul?...

DOAMNA TANA

Mogârdici, beat, să-l fi trântit un copil... Irma... și Moghilă...

OANA

El l-a plătit?... De ce?...

DOAMNA TANA

El?... Un calic... 250 de galbeni!

OANA

Așa e... nu se poate...

DOAMNA TANA

Dar dacă lui Cătălin i-o fi dat cineva
brânci în prăpastie? Tâlharul acesta i-a dat...
Pe urmă, l-au omorît ca să nu se afle...
Era plătit, cin'l-a plătit?...

OANA, cutremurându-se.

Oh! mi-e frică! mi-e frică! Taci, Tana! Taci
Iși acoperă ochii.

DOAMNA TANA

Cine-a mai rămas?... Lumina candeliei dela
prea sfânta fecioară Maria!

OANA

Stefăniță!

DOAMNA TANA

Iartă-l și-l iubește!

OANA, plângând cu hohote.

Ștefăniță!

Cade în brațele Doamnei. Ștefăniță, îmbrăcat în zale, se aude țipând înainte d'a veni.

ȘTEFANIȚA

I! i! i! Moghilă! Moghilă!

Intră strigând.

OANA, se repede ca o furie spre el.

Oh! ce roșu ești!

Cade în nesimțire.

ȘTEFANIȚA

Ce are?

DOAMNA TANA, stăpânindu-se.

Vedenii, de când pieri Cătălin . . .

Ștefăniță face semnul rostogolire. Apoi, îi arată
o scrisoare.

ȘTEFĂNIȚĂ, aprins.

Îiii . . . Al cui e scrisul ăsta?

DOAMNA TANA

Al . . . al . . . al lui Luca Arbore . . .

ȘTEFANIȚA

O s'avem nuntă . . .

DOAMNA TANA

Nunta cui?

ȘTEFANIȚA

Un om bătrân c'o mireasă tânără... (Râde nervos. Bate în palme. Vin doi copii de casă). Ei-
hei! Mai iute! Luați pe Oana și duceți-o bi-
nișor în odaia ei... E tânără și nu mai are
bărbat... Are vedenii! (Râde nervos. Se duce la
întrarea din dreapta). Moghilă! U! Moghilă!

Doamna Tana, care-l privește cu ură, se duce.

SCENA IV

ȘTEFĂNIȚĂ, MOGHILĂ și MOGÂRDICI

Moghilă îmbrăcat ca un căpitan de copii de caeș și
Mogârdici ca ajutorul lui, intră prin dreapta.

ȘTEFĂNIȚĂ, aprins și repede.

Moghilă, să îndoiești paza... De două
săptămâni am schimbat armașul... Și am
dovada aci... Ștefăniță nu bea, nu doarme,
ci cârmuiește... Paloșele ascuțite! Ca bri-
ciul... Descure eu ițele... Nici un fir de
păr nu se mișcă fără voia și fără știrea
mea... Dar tu... Mogârdici?... Ca umbra
de picioarele lui Moghilă..

MOGÂRDICI

De când sunt ajutorul lui . . .

ȘTEFANIȚA

Trist ajutor . . .

MOGÂRDICI

Ba vezi c'o să fiu vesel pe nemâncate . . .

ȘTEFANIȚA

A, nu-ți dă de mâncare . . .

MOGÂRDICI

Ba nu-mi dă de băut . . . A! a înțărcat bălăia! . . . Eu îi cer, și el: „tainul!“ Și tainul e d'o jumătate de oca la prânz și d'o jumătate la cină . . .

MOGHILA

Ba d'o oca întreagă la cină.

MOGÂRDICI

Ai? Ce fel de oca? Abia apropiu buzele de ea și i-am și suflat în fund... (Ștefăniță râde ca și cum ar plânge). Râzi, Măria Ta, dar să fi fost eu în locul Măriei Tale, mă fă-

ceam pe mine în locul lui, și-i dam lui locul meu, ca în loc să-mi zică el: „tainu, apșoara, slujba“, să-i fi zis eu în locul lui: „tainu, apșoara, slujba!...“ Râdeți, e'am ajuns de plâns!... Mă frig de sete ca pri-goriile!... B'oul cade'n jug dacă nu bea; ca-lul rabdă de foame, dar de sete, ba; și d'aia tătarul zice: „dați vitelor să bea că de mân-cat găsesc ele!...“ Că eu de sunt sănătos, mi-e sete, de mă ia cu călduri, mai foc; de mi-e frig, să mă'ncălzesc; de mi-e frică, să prind curaj... Care va să zică să beau!... Ei, ce să beau?... Apă?... Apa mă'neacă... Râ-deți... Dar, în ce se'neacă omul? În Mol-dova, în Prut, în Nistru, și doar pe Moldova, pe Prut, pe Nistru, nu curge apă?... O! mi-e sete, Măria Ta, mi-e sete!

ȘTEFANIȚA

Mai rabdă, Mogârdici mai rabdă ..

MOGARDICI

Cât să rabd?

ȘTEFANIȚA

Și mie mi-e sete...

MOGARDICI

De ce nu bei?

ȘTEFANIȚA

Au să curgă talazuri roșii ...

MOGARDICI

Oare? ... Și profir? ...

ȘTEFANIȚA

Să se'mbete și pruncul în mumă.

MOGHILA

Da, să bea și el, de ce să nu bea?

ȘTEFANIȚA

Moghilă!

MOGHILA

Poruncă, Doamne ...

ȘTEFANIȚA

E bun de ceva, ăsta?

MOGHILA

Să bea!

ȘTEFANIȚA

Mogârdici, lasă slujba că nu e de tine..

MOGARDICI

Oare!

ȘTEFANIȚA

Te pui chelar peste vinuri...

MOGARDICI

Maică luminată! (Se închină de bucurie). Eu n'aș fi găsit ceva mai potrivit pentru mine.. Dumnezeu să-ți dea sănătate, că bine le cârmuiești...

Ștefăniță îi face semn să iasă. Mogârdici iese fugind.

ȘTEFĂNIȚĂ, după ce se uită în toate părțile.

Vezi tu, Moghilă? Am aci lumina, și puterea, și osânda! (Îi arată scrisoarea fără să i-o dea). Soarele luminează lumea pe din afară. Acest petecel de piele e mai strălucit ca soarele... Sfredelește lumea pe dinăuntru... E destul să-i pui față în față... O! ho! ho! cum s'a îngălbenit, cum se șterge, cum se stinge, ca o sinie scoasă din foc care s'ar răci... Mai vezi?...

MOGHILĂ, se freacă la ochi.

Abia zăresc...

ȘTEFĂNIȚĂ, aiurând, își urmărește gândul.

O! aprinde-te soare și luminează încă p'atât, și tot pe dinafară vei lumina, și tot pe jumătate! Tu, pătezi cuprinsul când reverși razele tale! Subt slaba ta putere, tot ce este și se mișcă sau stă, va fi pururea tărcat: într'o parte lumină, în cealaltă umbră! În lumina ta, înșelăciunea, — în umbra ta, adevărul! Și când nu mai ești, și lumina își pierde arătarea, atunci lumina adevărului!... Moghilă, am aci cheia cu care să descui sipelele cele mai ascunse ale sufletului omenească!... Am desrobirea Domnului Moldovei!... O! ho! ho!... Du-te, întărește-te, vino, ș'ascultă la ușe...

MOGHILĂ

Măria Ta, dar...

ȘTEFĂNIȚĂ

Vrei să știi?... Ca muierile!... Ș'asa de gros?... Ori tocmai că ești așa de gros... În a noua lună... Să nu lepezi... (S'apucă de cap). Imi arde de nerăbdare... Ca și cum ar

fi strâns într'o poteoavă... Iată!... S'aud pași... Vin boierii... Du-te și fă!

Moghilă iese prin dreapta.

SCENA V

ȘTEFĂNIȚĂ, LUCA ARBORE, vorn. CĂRĂBĂȚ,
pâr. CONDREA, și mai târziu ceilalți boieri din divan
intră prin stânga.

Luca Arbore îmbrăcat în negru, cu fața arsă, cu
capul gol și părul în oarecare neorânduială.

TOTI, plecându-se.

Să trăiești, Măria ta!

ȘTEFANIȚĂ

Da... da... Ați dormit bine?

VORN. CĂRĂBĂȚ

Slavă Domnului!

ȘTEFANIȚĂ

Ce nu-ți acoperi capul, Arbore?

ARBORE

Lasă, Măria Ta, să-l ude ploile, să-l visco-
lească zăpada, și să-l bată soarele cum l-a
bătut și Dumnezeu!

ȘTEFĂNIȚA, ironic.

Faci ca țărani când li se întâmplă să...
(Semnul rostogolirii)... Dar o mie de capete țărănești nu plătește cât capul tău... O! da, da, capul tău are nevoie de adăpost căci țara are nevoie de capul tău... și eu... O! mai ales eu!... Ce-aș face fără sfaturile tale?

ARBORE

Când binevoiești a le cere, le dau și eu cum pot...

ȘTEFĂNIȚA

Când binevoiești a mi le da, le urmez și eu cum pot...

ARBORE

Ce face Oana, Măria Ta, că n'am văzut-o de două zile...

ȘTEFĂNIȚA

Oana?... Bine sănătoasă... Adineaori avu vedenii... Așa îi vine de când...

Face semnul rostogolirii.

ARBORE, tresărind de durere.

Ah!

VORNIC. CARABAȚ

Biata Oană, că mult îl iubea!

ȘTEFĂNIȚĂ, surâzând.

Da, era voinic și chipeș om! Și Oana se gândește într'una... Și noaptea se deșteaptă, și pipăie, și nu găsește pe nimeni... Și e numai de treizeci și patru de ani!

ARBORE, mahnit.

E mătușa Măriei Tale!

ȘTEFĂNIȚĂ

E femeie!

ARBORE

Și fata mea!

ȘTEFĂNIȚĂ, râzând.

O, Arbore, Arbore, de când trăiești ai uitat.
De câți ani ești?

ARBORE

Deh! Să nu stric cheful Măriei Tale..

VORN. CARABAȚ

Și Măria Ta, să nu răscolești amărăciunea
lui Arbore.

POST. CONDREA

Că e destul de mare!

ȘTEFANIȚA

Ce frumos ți-ar ședeă, ție, Condrea, cu
barba la ceafă!... Ai încercat?

PARC. CONDREA

Nu, Măria Ta...

ȘTEFANIȚA

Să nu încerci . . O singură dată încearcă
omul... Să nu încerci... (Intră prin stânga:
log. Trotușanu, bivellog. Isaac, vist. Ieremia, vist. Sima,
pah. Săcueanu, pârc. Petrică, pârc. Baloș, spăt. Hrană,
comis. Cățeleanu, și se închină înaintea Domnului).
Bine ați venit și să vă întoarceți cu bine!...
A, Petrică și Baloș... Hrană, bună sabia?
Ascuțită?

SPĂT. HRANA

Ascuțită, Măria Ta.

ȘTEFANIȚA

Și dreapta, vânjoasă?... O să am nevoie
și de una și de cealaltă...

SPAT. HRANĂ

De s'o muia dreapta am să tai cu stânga...
Pilda ne-a dat-o Cărăbăţ...

ŞTEFĂNIŢĂ, tresărind.

Nici de stânga... nici de... el, nu te-am
întrebat... Baloş, la Novograd, s'adună?

PÂRC. BALOŞ

Vin cârduri romăşcanii, parc'ar fi cocori...
In zece zile sunt gata...

ŞTEFANIŢA

Şi'n Suceava vin plăieşii ca la nuntă...
Nu e-aşa, Arbore?

ARBORE

N'am ştiinţă... Dacă a poruncit Măria Ta...

ŞTEFĂNIŢĂ, răsând.

O! bătrâneţea, Arbore... Te gândeşti la
ăl... (Semnul rostogolirii) care s'a dus... Vezi,
eu ştiu şi ce nu mi-ai spus tu... (Arbore se
pleacă). O! oricât de jos te-ai pleca cu voinţă,
mai jos te cobori fără voinţă! (Trotuşanu şop-
teşte ceva lui Arbore la ureche). Ce spui cărturare?

LOGOF. TROTUȘANU

Nimic, Măria Ta.

ȘTEFANIȚA

Nimicuri, cărțile tale... Postelnicul Șearpe
n'a venit?

PAH. SACUEANU

Vine-acum... Il lăsați cu fetișcana lui în
târg...

ȘTEFĂNIȚĂ, printre dinți.

Șearpele trece drumul... Hî...

SCENA VI

Cel de sus. DOAMNA TANA și OANA vin prin fund.

Oana e nebună, cu părul în desordine, și, peste rochia neagră, încinsă c'un curmetu de teiu. Doamna se încearcă s'o oprească și nu poate. Toți boierii privesc muți de durere. Arbore scoate un oftat de spaimă.

DOAMNA TANA

Oană, Oană, aici sunt boierii... Doamne.
Doamne!

OANA

Nu, nu mai sunt boieri.. O apă ș'un pă-
mânt... Eu caut p'al meu și nu-l găsesc...
E drăgălaș și micuț...

ȘTEFANIȚA

Pe cine caută?

DOAMNA TANA

Oană, vino-îndărăt... Eu sunt... Doamna...

OANA, privind pe d'asupra lumii.

Doamna?... E nainte... Îndărătul meu,
întuneric...

ȘTEFANIȚA

Să vedem ce vrea...

ARBORE, plângând.

Oană, uită-te bine la mine... Eu sunt
Arbore, părintele tău... Pe cine cauți?...
O! Doamne, Doamne! El mort și ea nebună!

OANA

Arbore?... N'avea barbă... cu mustățile
aduse... cu părul lunguleț... cu ochii ca
doi solzi de pește, și când se încrunta ful-
gera cu ei... Și la glasul lui auiau codrii..
Da! da!...

ȘTEFANIȚĂ, făcând un pas spre Oana

Ia-o Doamnă, numaidecât...

DOAMNA TANA

Fie-ți milă de ea, Măria Ta, n'o atinge . . .
E blândă ca un miel . . . I-a venit din senin
adineauri pe când vorbeam . . .

ȘTEFĂNIȚĂ, tresare.

Și ce vorbeați? . . . Mi-ai spus că are ve-
denii de când . . . (Semnul rostogolirii).

DOAMNA TANA, tresare.

A avut.. dar nu așa . . . N'o turburați . . .
Se potolește ea și pleacă . . .
Necontentit privește țintă la Ștefăniță.

OANA

Și era drept, și bun, și poporul îi zicea cel
sfânt . . . Iși târa piciorul ăl drept, ba nu,
p'ăl stâng . . . „Nimic, Mario, ce tresari?“ . . .
Boierii lăcrămează. Arbore plânge.

ȘTEFANIȚA

Ca muierile! . . . Baloș!

OANA

„Oană, Oană, ce suflet e'n tine!“ -- E-e, el
„Și încă ce ostaș!“ -- „Și ce vor doftorii, Măria
Ta?“ -- „Vor să te sărut, Oană!“

ARBORE, ștergându-se la ochi.

Ce vremuri!

VORNIC. CARABAȚ

Alte vremuri!

ȘTEFANIȚA

Vreți să fie tot alea?

VORNIC. CARABAȚ

Să se întoarcă, Măria Ta!

OANA

...„Pe Voitiș?... Iar pe Voitiș?“ ...

ȘTEFANIȚA

Ei, ci ca sfârșește cu aiurările tale!

OANA

De ce te superi?

ȘTEFANIȚA

Hî...

OANA

Supărarea e dela diavolul... „Ce Dumnezeu, visează?... A! de multe ori omul vi-

sează... ce cu gândul n'a gândit"... „Și eu să mă întore numai sudori și sânge și să zic: „Nu mai sunt, Măria Ta!“—„Oană, Oană, ce suflet e în tine! Se vede că tat'tău, cine-o fi fost, a fost ostaș... Ei, și ce ostaș!“ Nu, nu, nu e așa!... (Se trudește să-și amintească și nepu-tând plânge).—„Ai înțeles, Oană?“ (Plânge): — Da, Măria Ta! (Suspină). O! O! oh!... Il văd... A picat pe scaun... „Mai bine...“ — „Na, să dați paharul acesta mănăstirii Putna“ (Plânge). Și s'a închinat... — „O! Moldovo!“

ȘTEFANIȚA

Bine că s'a sfârșit!

OANA

Nu, nu s'a sfârșit... Ce să se sfârșească... O, maică-a Domnului... ca lumina dela candelă... Mi se îngroapă buzele în obrazii lui... Și miroase a cuișoare... Adu la mama două! ...Binișor să nu cazii!... E tatăl tău, mamă, nu te speria...

ȘTEFANIȚA

De cine mai vorbește?

DOAMNA TANA

De Măria Ta... când erai mic...

OANA

O! gropițele dela deștele lui!... Țsta-l pân-
dește... ăsta-l ochiește... ăsta-l nemerește...
ăsta-l gătește... O! cățelu... Ni, cățel!...
Oh! cu bucele lui aurii, cu ochii ca două
afine, cu buzele ca răsura, stă 'n prag ca un
sfânt în cercevea... (Ștefăniță face o mișcare de
nerăbdare). Nu vă stric jucăriile, nu-mi tur-
burați visele...

LOGOF. TROTUȘANU

Ea vede ce i se pare, și nouă ni se pare
ce vedem...

OANA

Nu-mi răpiți mângâierea... Ce lumini s'a-
ducă el sfatului vostru?... Țara e mare și
el e mic!

ȘTEFANIȚA

E domn!

OANA

Și s'a făcut mare... și l-a îngropat.

ȘTEFANIȚA

Așa crezi, tu?

OANA

O! l-a înghițit întunericul . . .

ȘTEFANIȚA

Nu, s'a tras la întuneric, ca să vadă mai bine . . .

OANA

Ah! „Tu dormi Oană și Cătălin plânge!”

ȘTEFANIȚA

Luați-o d'aici!

OANA

„Viforul care a început va răsturna mândria Moldovei! . . .”

ȘTEFĂNIȚĂ, din ce în ce mai tare.

Luați-o d'aici!

OANA

Omul e mai rău ca fiara . . . (Ștefăniță tresare)
Scroafa-și mănâncă porceii, copilul părinții..

ȘTEFANIȚĂ

Luați-o d'aici, vă zic!

DOAMNA TANA

Aide Oană, să-ți arăt lumina dela candelă...

Oana se duce după Doamnă. Plecând, își întoarce capul și privește spăimântată pe Ștefăniță.

OANA

O! ca un ucigaș!

ȘTEFĂNIȚĂ, turburat.

Să începem!

SCENA VII

ȘTEFANIȚĂ, LUCA ARBORE, log. TROTUȘANU,
Vorn. CĂRABĂȚ, bivellog. ISAC, pah. SĂCUEANU
vist. IEREMIA, vist. SIMA, pârce. PETRICĂ,
pârce. BALOȘ, pârce. CONDREA, spăt. HRANĂ,
comis. CĂȚELEANU.

Ștefăniță stă câtva pe scaunul cel mai nalt.

ARBORE

O singură treabă așteaptă întărirea Măriei Tale...

ȘTEFANIȚA

Ba două...

ARBORE

... aceea pe care a hotărît-o divanul, în-
voiala cu Polonia...

ȘTEFANIȚA

Voi, dar nu eu! Tu, dar nu eu! Sigismund,
dar nu eu!

PARC. PETRICA

Eu, Baloș și Hrană, n'am fost aicea..

ARBORE, cu smerenie către Domn.

Când ați zis: faceți ce vreți boieri...

ȘTEFĂNIȚĂ, se ridică 'n picioare.

Dar nu ce vreau!

ARBORE, liniștit.

... potrivit vechiului obicei domnesc, nu
mai era osebire între noi și Măria Ta.

ȘTEFANIȚA

Unde e scris asta?

ARBORE

Nicăieri și pretudindeni. Mintea tuturor e mai cuprinzătoare ca a fiecăruia în parte. Ce se urmează după obiceiul pământului n'are nevoie de scris. Nu e așa, boieri?

TOȚI

Așa e!

ȘTEFANIȚA

Eh, mai de grabă . . .

ARBORE

Eu am puține zile de trăit . . .

ȘTEFĂNIȚA, printre dinți.

Puține!

ARBORE

. . . ș'aș vrea să închid ochii, mâhnit eu dar nu mâhnită țara... Invoiala de negoț cu Polonia ajungând la sfârșit, ne-am folosit de aceasta . . .

ȘTEFANIȚA

V'ați, nu m'am!

ARBORE

... și-am trimis pe Luca Cârje, cu învoirea tuturor ... Nu e așa, boieri?

TOȚI, afară de Petrică, Baloș și Hrană.

Așa e!

ȘTEFANIȚA

Cu a voastră, nu cu a mea!

ARBORE

... ca să vorbească marelui divan al Poloniei și lui Sigismund, și să întărească iarăși vechile legături, pe temeiul pe care îl cunoști Măria Ta. Sigismund a primit și-a trimis împuternicit pe prea sfinția sa episcopul dela Camenița, Laurentius Miedzileski, ca să ia iscăliturile Măriei Tale și ale divanului ...

ȘTEFĂNIȚĂ, face câțiva pași repede.

Pe cine?

ARBORE

Pe episcopul dela Camenița ...

ȘTEFANIȚA

Ha! Și unde e episcopul?

ARBORE

La mine.

ȘTEFĂNIȚĂ, din ce în ce mai aprins.

Când a sosit?

ARBORE

Eri pe'nserate.

ȘTEFANIȚA

Și unde-a mas?

ARBORE

La mine.

ȘTEFĂNIȚĂ, râzând nervos.

O! ho! Moghilă! Moghilă! (Moghilă intră prin dreapta) Avem mosafiri, Moghilă! Trimite la Luca Arbore, să poștească pe episcopul de Camenița, Laurentius Miedzileski, la castel . . . Și vezi, primește-l bine... E îputernicitul puternicului craiu al Poloniei, al lui Sigismund Jaghelonul, p'a cărui față vitregă i-am cerut-o eu în căsătorie, și „cel mai iubit prieten al lor“ a rămas cu buza umflată, cântând la lună „cotoiui fără nădejde și ciacâra ne-

păsătoare" . . . (Mirare între boieri) . . . E?... Și de ce n'a tras la castel?

(Moghilă iese).

ARBORE, liniștit.

Era plin de praf, obosit de drum, și e vechiu cunoscut al meu.

ȘTEFĂNIȚĂ, ca prin vis.

O! ho! Moghilă, nu uita că e un vechiu prieten al lui Arbore! . . . (Apoi tare). Și l-ai scuturat bine?

ARBORE

Scuturat?

ȘTEFĂNIȚĂ, râzând.

De tot ce-avea . . . Aș fi vrut să mă fi strecurat după ușe, și să fi văzut de i-ai scuturat mai mult buzunarele ca vestmintele . . .

Boierii se uită mirați unii la alții.

ARBORE

Eu?

ȘTEFĂNIȚĂ

Da, eu? . . . Și l-ai sărutat?

ARBORE, mirat.

Mâna, Măria Ta . . .

ȘTEFĂNIȚA, răsând nervos.

Am zis eu altceva?... Și de când îl cunoști?

ARBORE, liniștit.

La bătălia dela Cosmin l-am scăpat de furia alor noștri... Era un smerit călugăr...

ȘTEFĂNIȚA

A! ți-e dator viața!

ARBORE, iuțindu-se puțin.

Și de ce această amănunțită cercetare?

ȘTEFĂNIȚA

A! ți se pare o cercetare?... (Se repede la Arbore). Și de ce-ai roșit?... Ai ceva de-ascuns?

ARBORE

Eu?

ȘTEFĂNIȚA

Ba, eu!

ARBORE

Ce ciudat e răsul la om! Mai pot eu să mai râd? Și cu toate acestea am râs!

ȘTEFANIȚA

Ha! ha! să râdem Arbore!... Ha!...
Ha!... Cunoști scrisul ăsta Trotușene?...
(Ii întinde scrisoarea). Da, uită-te bine...

LOG. TROTUȘANU, tresărind și privind spre Arbore.

N'aș ști să spui...

ȘTEFANIȚA

N'ai ști?... O! uitați-vă la el, că nu
știe!.. (Boierii, nimiți, se silesc să priceapă).. Dar
tu, Cărăbăț?... Uită-te bine, bine...

VOR. CĂRĂBĂȚ, tresărind.

De... și-ar aduce cu al meu...

ȘTEFANIȚA

Cam prost scris... Cine-a scris nu e om
de condeiu... Arbore... tu... ce zici?

ARBORE, liniștit.

Da... Seamănă... De mine e scris.

ȘTEFANIȚA

Uită-te bine!

ARBORE, liniștit.

M'am uitat . . . E de mine . . . Și ce-am scris în această carte?

ȘTEFANIȚA

Știi leșește?

ARBORE

De mic copil am învățat.

ȘTEFANIȚA

Citește sus!

ARBORE, cu aceeaș nepăsare, după ce șoptește, încet să nu s'audă, câteva cuvinte leșești.

„Eu portarul Sucevei și Hatmanul Moldovei cu închinăciune viu la picioarele lui . . . Se schimbă la față și se oprește.

ȘTEFĂNIȚĂ, izbucnind.

Citește!

ARBORE, muind glasul.

... lui Petru Voevod, feciorul lui Ștefan-cel-Mare . . . ” (Ridică glasul) . . . E scrisul meu și n'am scris-o eu!

Boierii încremenți privesc în pământ.

ȘTEFĂNIȚĂ, râde și se strâmbă.

A! ha! ha!... Veți vedea de ce dă îndărăt portarul Sucevei!... A! ha!... Ast-noapte, — două ceasuri după miezul nopții, — caru ăl mare mai avea trei sulite până să apuie, — un om călare, c'o bundă lungă, ieși repede din Suceava, fiind drumul Sniatinului. Câțiva aprozi se'ntorceau, din întâmplare, în cetate. Se încrucișează cu el. — „Cine e?“ — Nu răspunde și pune pinteni calului. Aprozii trag câteva săgeți. Calul cade. Cade și călărețul. Se încinge o luptă. Omul e lungit și-și dă sufletul. Il scotocesc și găsesc cartea aceasta!... A! ha!... Iată cuprinsul ei: — „Eu „portarul Sucevei și hatmanul Moldovei cu „închinăciune viu la picioarele lui Petru Voevod, feciorul lui Ștefan-cel-Mare, — și să știi „că mi-a adus știri Episcopul de pregătirile „tale, și tare m'am bucurat că țara e scârbită de Ștefăniță, și ars așteaptă năvălirea „Măriei Tale, — și cu credință neștrămutată „rămâi de veci plecat rob — Luca Arbore“. A! ha! Ați înțeles?... Iacă de ce Arbore a ținut să slujească lui Sigismund și să mă umilească pe mine... Eu sunt Ștefăniță, și Voevod? Petru! ... Judecați!

BIVELLOG. ISAC, cu glasul tremurând.

Bătrân la bătrân... Jură Arbore cume
adevărul!

Arbore stă liniștit.

VIST. SIMA

Scoate-ne din îndoială... Jură!

Arbore stă liniștit.

PARC. CONDREA

Pe evanghelie, în fața maichii Domnului
jură că nu e adevărat!

Arbore stă liniștit.

LOGOF. TROTUȘANU

Șaptezeci de ani cu credință... Pui mâna
în foc...

ȘTEFĂNIȚĂ, aprins.

Că Arbore e vinovat!

PAH. SACUEANU

Pui capul...

ȘTEFANIȚĂ

Că Arbore e dovedit!... Moghilă! (Moghilă
întră repede) Doar n'ai rădăcini ca vrejul!...
Popa ăla, e aci?

MOGHILĂ

Episcopul?

ȘTEFANIȚA

Popa!

MOGHILĂ

Aci. Măria Ta.

ȘTEFANIȚA

In cătușe și'n temniță! (Moghilă iese repede. Mișcare între boieri). Vorbește Arbore!... De ce taci?

ARBORE

Aștept să vă liniștiți.

ȘTEFANIȚA

Cine? Eu?

ARBORE

Domnul și divanul!

ȘTEFANIȚA

Aștepți să... (Se înneacă).

ARBORE

Când se năpustesc vânturile nu s'aude om pe om... Și mânia n'are urechi... Uitați-vă

la mine. Părul mi-a albit de mult și mi-an rămas câteva vițioane — ochii m'au lăsat — mâinile îmi tremură și glasul s'a uscat... O casă părăsită în care nu se mai aud cântece de bucurie, ci, din vreme în vreme, se lasă câte-o pasăre ostenită, își spune jalea și dorul, și se duce, lăsând în urma ei zidurile ruinate și ierburile crescute pe ziduri... Așa am ajuns... C'am slujit sub trei Domni, și sufletul meu n'a fost deschis lăcomiei... Sima și Ieremia știu, că mi-a fost pe mână vistieria, și-am rămas cu ce am avut înainte d'a fi Hatman și Portar al Sucevei... Și sufletul meu n'a fost deschis zădărniciilor... Mărturisiți voi, cu care în războaie am împărțit rănilile și în pace grijile țării, dacă am trecut înaintea cuiva...

TOTI, mișcați.

Așa e!

ȘTEFANIȚA

Înaintea Domnului!

ARBORE, cu tărie.

Totdeauna... când a fost în primejdie!..
(Scade glasul) Uitați-vă la mine... Ștefan

fala neamului, mort! Bogdan, înainte de vreme, mort! Nevasta, moartă! Frații, morți! Nor'mea, nebună! Cătălin, mort! Ce-am ajuns? Umbră rătăcitoare printre crăcile unei mânăstiri, când la capul uneia, când la capul alteia . . . Izvor de lacrimi care va seca în curând! (Din ce în ce mai vioiu). Mi-ar mai arde mie de uneltiri și de răsturnări? Și pe cine să răstorn? Pe Ștefăniță — mă iartă Măria Ta — pe care l-am crescut de mic copil, pe care-l încălzeam la sânul meu bătrân, de câte ori îi era frig, pe care-l luam pe șeaua calului și adormea în brațele mele când ne apuca noaptea la drum în fruntea ostașilor țării, căruia îi povesteam bătăliile bunicului și, când făcea ochii sperioși îi ziceam: „ca el să ajungi, dragul moșului!“ Și cu cine aș sta eu la împărechiere? Cu Petru pribeagul? . . . D'ar fi așa, ce ușor mi-ar fi fost să-ți sucesc gâtul — mă iartă, Măria Ta — când Bogdan murise și rămăseși singur și plâpând subt paza și apărarea mea! . . .

Boierii fac semne de aprobare.

ȘTEFĂNIȚĂ, furios.

Ai vrut să domnești!

ARBORE

Aș fi putut și n'am vrut! Te-am uns Domn și ai fost Domn, dovadă că nu împliniseși unsprezece ani și-ai întărit dania pe care Cosma Șearpe o făcuse mănăstirii Neamțului . . . Nu e așa, boieri?

TOȚI

Da! Da!

ȘTEFANIȚA

Cum e Hrană? Cum e Baloș? Cum e Petrică? Spuneți voi!

PÂRC. BALOȘ

De, Măria Ta, cum să fie? Ai fost fără să fii, dar nici Arbore n'a fost...

ȘTEFĂNIȚĂ, îi dă cu tifla.

Na! Na!

ARBORE

Nu-mi apăr bătrânețea și zilele amărâte, ci obrazul și cinstea!... Scrisul din carte seamănă cu scrisul meu, dar nu cu sufletul meu! Dușmani s'au adunat mulți, c'am fost drept și neînduplecat . . .

ȘTEFANIȚA

Și ce vrei să zici?

ARBORE

Că Măria Ta, fără să știi, ai căzut în cursa
ce mi s'a întins mie, și-o iei de bună...

ȘTEFANIȚA

Aseară pică Episcopul, ast'noapte se prinse
cartea... Cum s'o plăsmuiască cineva așa de
repede.

ARBORE

De două săptămâni se știa de sosirea Epis-
copului..

ȘTEFĂNIȚĂ, furia-i crește.

Dar a fost moarte de om...

ARBORE

Să-l vedem...

ȘTEFANIȚA

L-am văzut eu!

ARBORE

Cine e? Să-l vedem, și eu, și boierii..

ȘTEFANIȚA

Nu trebuie!

Murmure între boieri. Se trag la o parte Petrică,
Baloș și Hrană.

ARBORE

Zici că omul a fost ucis de aprozi ...

ȘTEFANIȚA

Zic!

ARBORE

Să-i vedem, cine sunt? ...

ȘTEFANIȚA

Și de te-ai uita la ei, i-ai schimba din
aprozi în hatmani?

Boierii încep să protesteze.

PAH. SACUEANU

Și de ce să nu-i vedem, Măria Ta?

ȘTEFĂNIȚĂ, încolțit.

Fiindeă nu vreau!

VIST. IEREMIA

Atunci, cum să cercetăm pâra ce i s'aduce?

ȘTEFANIȚA

Am cercetat-o eu!

VIST. SIMA

Cum să-l judecăm?

ȘTEFANIȚA

L-am judecat eu!

VORNIC. CARABAȚ

Și după care lege?

ȘTEFĂNIȚĂ, izbucnind de mânie.

Legea sunt eu!

ARBORE, tresare.

A! Ura n'are lege!.. Oh!... Ura!...
 (Se uită cumplit la Ștefăniță). Ura, pe care am
 crescut-o, am ocrotit-o, am gătit-o, am ținut-o
 de mână...

BIVEL LOGOF. ISAC

Arbore,

ARBORE

... am scaldat-o, am șters-o, am culcat-o,
 am mângâiat-o...

LOGOF. TROTUȘANU

Arbore! Arbore!

ARBORE

... am pus-o pe tron, am povățuit-o, i-am arătat calea binelui... ura, care s'a făcu puternică... ura, care-mi pânđește din senin amărîtele mele zile... ura aceasta...

Li inneacă plânsul.

LOGOF. CĂRĂBĂȚ, mișcat.

Tu plângi, Arbore?

ARBORE

... ura aceasta fără păreche a răpus și pe Cătălin!... Acum le văd!... N'am vreme să vă spui!... Cine pânđește a mai pândit! Boierii rămân incremeniți.

ȘTEFĂNIȚA

Pe Cătălin?

Fără să vrea face semnul rostogolirii.

ARBORE

O! da! da! pe Cătălin...! (Li repetă mișcarea. După o pauză și cu bunătatea tristă a unui bătrân care se duce). Na, Trotușene, inelul pe care-l ții

dela Ștefan-cel-Sfânt... Na, Isac, cruciulița
pe care-am purtat-o de când eram mic...
Na, Cățelene, cartea aceasta de rugăciuni...
Na, Ieremia, iconița... Na, Sima, mătăniile...
Na, Condrea, euțitul... Na, Săcuene, punga
aceasta... Na, Cărăbăț... (Se caută și nu mai
găsește nimic) Și pentru tine nu mi-a mai ră-
mas nimic... nimic... decât un sărutat!...
O! nu mă plâng pe mine care mă duc, ci pe
Cătălin care s'a dus și pe voi care rămâ-
neți!... Fiara a dat de sânge!

Boierii plâng.

ȘTEFĂNIȚĂ, cu ură.

U! (se strâmbă) Moghilă! (Moghilă intră) Ia-i
sabia!

Moghilă vine repede spre Arbore.

ARBORE, cu mânie.

Tu?... Nici când n'a căzut din mâna mea!
(Trage sabia. Ștefăniță face doi pași înapoi. Baloș, Pe-
trică și Hrană se pun în dreptul lui). M'aș omorî.

ȘTEFĂNIȚĂ, alb de mânie.

Omoară-te!

ARBORE, aruncând sabia jos.

A, nu! Vreau să fii ucigașul bătrânului
care te-a crescut!...

ȘTEFANIȚA

Ești osândit . . .

TOTI BOIERII

Ce faci, Măria Ta?

ȘTEFANIȚA

. . . la moarte!

VORN. CARABAȚ

Fără judecată?

ȘTEFANIȚA

Cine-a zis?

VORN. CARABAȚ

Eu!

ȘTEFANIȚA

Tu?

VORN. CARABAȚ

Și fără vină?

Cine-a zis?

VORN. CĂRĂBĂȚ

Eu!

ȘTEFANIȚA

Eh!... Haide!

Face semn să plece Arbore.

ARBORE

S'aveți grijă de copiii mei...?

ȘTEFĂNIȚĂ, sălbatic și fioros.

A! copiii?... Le port eu de grijă!

ARBORE

Oh!... (Iese plângând).

Toți boierii scot un oftat adânc.

ACTUL IV

O sală de arme cu tavanul de lemn și cu oglinzi mari. O friză cu arabescuri și în mijloc cu portretul lui Dragoș. La peretele din fund tronul lui Ștefan-cel-Mare acoperit cu o perdea de mătase veche. În apropiere de tron o masă întinsă. Paharul domnesc, în formă de pâlnie înaltă și subțire, e de aur. În stânga o fereastră ogivală care se deschide și dă asupra pieții din mijlocul castelului. În fund, în stânga, o intrare largă care dă într'un coridor. În partea dreaptă, un leagăn aurit în care se vede o păpușă blondă. La un cap al leagănului atârnă jucării, mătăanii, farmece și păpușele. O intrare în dreapta.

SCENA I

Pârc. PETRICĂ, pârc. BALOȘ și spăt. HRANĂ,
în vestminte de războiu.

PARC. PETRICA

Să fi fost vinovat?

SPĂT. HRANĂ

Care i-ar fi fost foloasele?

PÂRC. BALOȘ

Dar, Domnul, ce-a folosit să taie în neștire pe episcopul lui?

SPĂT. HRANĂ

Mi-e frică să mă întreb.

PARC. PETRICA

Arbore ținea în ruptul capului la unirea cu Polonia, și Ștefăniță la unirea cu turcii...

SPĂT. HRANĂ

Cum, unirea cu turcii?... La 4000 de turci, cari se întorceau încărețați cu pradă din Polonia, nu le aținu calea și-i zdrobi până la unul?... Și nu trimese plocon lui Sigismund, steaguri, arme, șaluri, și vestmintele lui Iucbar-pașa ucis în bătălie?

PARC. PETRICA

Da, împreună cu o scrisoare plină de ocări...

PARC. BALOȘ

Nu e limpede... Cu Turcii pe care-i bate, împotriva Poloniei pe care o lasă în pace...

Daruri și oări lui Sigismund... Ieri aruncă în temniță pe Laurentius, pe temeiul că urzea cu Arbore năvălirea lui Petru, și azi îi dă drumul... Nu e limpede...

SPAT. HRANA

Cine-a văzut pe aprozii cari i-au adus cartea?

PARC. PETRICA

Nimeni, pentru că nu sunt, după cum nu e, nici mort, nici viu, omul la care s'ar fi găsit acea carte...

SPAT. HRANA

Arbore nevinovat și ucis... Arbore avea dreptate: cine pândește, a mai pândit...

PÂRC. BALOȘ

Pe Toader și pe Nichita i-a închis...

PARC. PETRICA

I-a închis?

SPAT. HRANA

O! săracii flăcăi! (Face cu mâna ca și cum ar ția două capete). Unde sunt ceilalți boieri?

PARC. PETRICĂ

În casa lui Arbore, se sfătuiesc.

SPĂT. HRANĂ

Ce poate sfatul contra săbiei!

PÂRC. BALOȘ

Unde ne ducem?

PARC. PETRICĂ

Unde-o vrea Domnul...

SPĂT. HRANĂ

Dar, vrea?

PARC. PETRICĂ

O . . . (Mișcare de îndoială) **Sîiit!**

SCENA II

ȘTEFĂNIȚĂ, pâr. PETRICĂ, pâr. BALOȘ,
spăt. HRANĂ

Ștefăniță, îmbrăcat în zale, răsufând agitat, se plimbă,
de colo până colo.

ȘTEFĂNIȚA

Așa să pață cei cari se ridică din puzderie
și se scutură în ochii stăpânului! (Se repede la

un pahar și gustă). Am încercat. Niciunul nu e bun până n'oi isprăvi... Mai am ceva treabă... Uriașii s'au luat la întrecere cu zeii păgânilor... și știți ce-au pătimit... Asta e vina și păcatu... Moghilă... Moghilă!...

PARC. PETRICA

Nu s'a întors...

ȘTEFANIȚA

Unde e?

PARC. PETRICA

Unde l-ai trimes, Măria ta.

ȘTEFANIȚA

A! da! Să întărească străjile la intrările și ieșirile orașului... Dar boierii, n'au venit?

PÂRC. BALOȘ

Nu, Măria Ta...

ȘTEFANIȚA

Să vie degrab!... Unde sunt?

SPĂT. HRANA

Acasă la Arbore...

ȘTEFANIȚA

O! Arbore!... S'a mutat... Or fi având ei loc unde s'a mutat el?... De ce nu vin? Ori vrea să le trimet pe mutul... care vorbește să-l înțeleagă toți? (Dă cu tăișul palmei în jos). Du-te, spătare și spune-le că Ștefăniță fi așteaptă cu masa întinsă... că mi-e sete... de Cotnar!

SPAT. HRANĂ

Mă duc, Măria Ta...
Iese repede prin dreapta.

ȘTEFANIȚA

Ai venit? (S'aude gălăgie în piață). S'au adunat calicii târgului.

PARC. PETRICA

S'au adunat, Măria Ta...

ȘTEFANIȚA

Vor să petreacă, ca ieri...

PÂRC. BALOȘ, trist.

Să petreacă, Măria Ta...

ȘTEFĂNIȚĂ, deschide fereastra din stânga.

Aș vrea să fiu ori ce sunt, ori unealta
mare... (Taie cu mâna). Voi, n'ați vrea?

PARC. PETRICA

Una nu se cuvine... cealaltă...

Se închină.

ȘTEFĂNIȚĂ, râzând nervoz.

O! o! vă e frică!

PÂRC. BALOȘ

De Dumnezeu, Măria Ta!

Lafu mureu

ȘTEFĂNIȚĂ

Va să zică de n'aș avea pe mutul care...
Tu n'ai vrea să fii... nici tu?... (Doamna
Tana intră repede prin fund îmbrăcată în negru, cu
părul despletit, cu ochii roșii și cu mătănii negre în
mână. S'aude zgomotul din piața castelului). Ei, iar
Doamna!

SCENA III

Cei de sus și DOAMNA TANA, mai târziu
spăt. HRANĂ și MOGHILĂ.

DOAMNA TANA

Indurare, Doamne!

ȘTEFANIȚĂ

Ce vrei?

DOAMNA TANA

Să-ți scap numele de ocară, sufletul de osândă și domnia de nelegiuire!

ȘTEFANIȚĂ

Și pentru cine te rogi așa, că de n'ar fi vinovați i-ai învinovați rugându-te?

DOAMNA TANA

Pentru Toader și Nichita ... Auzi? ...
Mulțimea se adună ...

ȘTEFANIȚĂ

Să petreacă!

DOAMNA TANA

Ascultă ... (S'aude: iertare! iertare!) Cer iertare
Măriei Tale! Nu vor sânge nevinovat!

ȘTEFANIȚĂ

Am tăiat un cap scorpiei . . mai are trei...
ba nu, două... Și tu vrei să bag sabia în
teacă?

DOAMNA TANA

Ce-au stricat ei?

ȘTEFANIȚA

Că s'au născut!... Ce strică puii leoaicei
din Eghiptet? Că sunt începuturi de lei...
Ucide-i, până nu se fac lei!

DOAMNA TANA

Preotul...

ȘTEFANIȚA

Popa!

DOAMNA TANA

... care i-a spovedit, a ieșit cu lacrămile 'n
ochi, și mi-a zis: „Roagă-te... să-i ierte,
Doamnă!“ Ostașii, cari îi păzesc, mi-au zis:
„Roagă-te să-i ierte, Doamnă!“ Și fetele...

ȘTEFANIȚA

Fetele!

DOAMNA TANA

... mi-au dat în genunchi și mi-au zis:
„Domnul e milostiv... să-i ierte, Doamnă!...”

ȘTEFĂNIȚĂ

Pe popă am să-l rad... la fite-ce ostaș o
sută de vergele... și fetelor tale... le arde
de măritat...

DOAMNA TANA

In numele maicii care te-a născut...

ȘTEFĂNIȚĂ

N'am cunoscut-o!

DOAMNA TANA

In numele tatălui tău...

ȘTEFĂNIȚĂ

Nu l-am cunoscut!

DOAMNA TANA

In numele bunicului tău cel sfânt...

ȘTEFĂNIȚĂ, se repede la fereastră.

Oh! și abia se mișcă!

DOAMNA TANA

In numele mușatinilor, și pentru iertarea
păcatelor lor...

ȘTEFĂNIȚĂ

Domnii n'au păcate...

DOAMNA TANA, cade în genunchi.

În numele cerului... și al lacrimilor mele...

ȘTEFĂNIȚĂ

De s'ar sui și-ar trece peste capul lui Dragoș, n'aș călca hotărîrea mea!

DOAMNA TANA, se scoală plângând.

Nu e nici soț, nici părinte!... O! voi, care aveți copii (cătrec boieri) și-i sărutați și vă sărută, și le închinați căpătâiul când se culcă, și vi se bate inima când răsar prin somn, și vă crește inima când vă zic: „tată“... voi, trebuie să-mi înțelegeți durerea... vouă, trebuie să vă fie milă...

ȘTEFĂNIȚĂ, se uită pe fereastră.

Mai iute! Mai iute!

DOAMNA TANA

... rugați-vă pentru ei!

PARC. PETRICA

Doamne...

PÂRC. BALOȘ, dând în genunchi.

Doamne . . .

ȘTEFANIȚA

Sus! . . . Nu fi muiere! . . . Petrică tu să fii portar al Sucevei și hatman al Moldovei, și tu, Baloș, logofăt, în locul lui Troțușanu... (Se uită pe fereastră). Mai iute!

DOAMNA TANA

De piatră d'ai fi fost, te-ai fi muiat! O! osândit al întunericului!

S'aud strigăte de „iertare! iertare!”

ȘTEFANIȚA

Se uită pe fereastră, face semn, s'aude o lovitură surdă.
Unu! (Se strâmbă).

DOAMNA TANA, se clatină.

Oh! ha!nu!

Strigăte de: „iertare“. Ștefăniță face semn. S'aude a doua lovitură surdă.

ȘTEFANIȚA

Doi! . . . S'a isprăvit! (Se strâmbă).

DOAMNA TANA

O! Ești plin de sânge, Ștefăniță!
Se clatină și cade pe-un scaun.

ȘTEFĂNIȚĂ, lui Baloș.

Du-o d'aicii!

Baloș vrea să ia în brațe pe Doamna care se deșteaptă.

DOAMNA TANA

Cine e?... D-ta, Baloș?... Crezui c'ar fi... O! mulțumim! Mă duc eu... (Din fundul sălii se uită înapoi). Oh! Oh! (Iese).

ȘTEFĂNIȚĂ, stă p'un scaun și-și ia capul în mâini
Tana nu mă înțelege... Ostenit... De două nopți n'am închis ochii... Mi-e sete...

HATM. PETRICĂ, îi toarnă vin în pahar.
Poftim, Doamne, o picătură de vin...

ȘTEFĂNIȚĂ, aduce paharul la gură și gustă.
Nu pot să beau... e coclit... Baloș, gustă...

LOGOF. BALOȘ

Nu, Măria Ta, e bun...

ȘTEFĂNIȚĂ, iar gustă.

Amar... Petrică, gustă...

HATM. PETRICA

Nu, Măria Ta... bun...

ȘTEFANIȚA

Mi-e sete și nu pot să beau... (Se scutură ea și cum ar da la o parte niște fre lungi). Par'c'aș înnota într'un iaz cu brădiș... Când mă voi curăța de aceste ierburi cari se agață de mine și mă trag la fund?

LOGOF. BALOȘ, cu ochii în jos.

Destul, Măria Ta!

ȘTEFĂNIȚĂ, trezindu-se din gânduri.

Ce, destul?

LOGOF. BALOȘ

Nițică odihnă...

ȘTEFANIȚA

Ce, destul?

LOGOF. BALOȘ

Crede-mă Măria Ta, destule capete...

ȘTEFANIȚA

Ștefan cel Mare așa a făcut înainte d'a domni...

LOGOF. BALOȘ

Dar nu când a domnit...

ȘTEFANIȚA

Fîndcă a domnit... Și eu vreau să domn-
nesc!

LOGOF. BALOȘ

După ce-a biruit pe Aron, a iertat pe toți
de moartea tatălui său Bogdan...

ȘTEFANIȚA

Aș ierta pe toți d'ar fi de moartea tatălui
meu Bogdan... dar e vorba de mine!

LOGOF. BALOȘ

Mă iartă... dar pînă cînd?

ȘTEFANIȚA

Pînă oi avea un sfat care s'asculte iar nu
să poruncească! (Baloș și Petrică se privesc îngri-
jați. Spăt. Hrană și Moghilă, schimbați la față, vin re-
pede prin dreapta). Singuri? Ce fac boierii? Nu
vin? Nu le-ați spus că-i aștept... Ce v'ați
schimbat la față?...

SPĂT. HRANĂ

Boierii sunt acasă la Arbore...

ȘTEFĂNIȚĂ, tresărind.

Toți?... Ci spune Hrană, că ești spătar!... Moghilă!...

MOGHILĂ

Numai Isac și Troțușanu...

ȘTEFĂNIȚĂ

Incotro?... Ce drum au apucat?

MOGHILĂ

Troțușanu nu se știe...

ȘTEFĂNIȚĂ

Să se știe!

MOGHILĂ

Isac, spre Roman...

ȘTEFĂNIȚĂ

O roată de călărași după Isac... Un' l-o apuca să-l taie... E judecat și osândit!... Pe el și pe bivellogofătul Ivașcu dela Roman... Știu eu de ce!... Ceilalți nu vin?

SPAT. HRANĂ

În curte la Arbore zarvăie lumea... Și ei se sfătuiesc...

ȘTEFANIȚA

Sfatul e unde e domnul!... Nu vor să vie?

SPĂT. HRANĂ, luându-și curaj.

Nu!

ȘTEFANIȚA

O! (Râde îndărjit). O! Și Baloș zicea că e de ajuns?... De ajuns e, logofete Baloș?... Răzvrățiții!... O! ho! ho! Toți Arbori?... La pământ codrul și să'mpădurim din nou!... Moghilă, ostași destui?

MOGHILĂ

Destui și buni, afară de 500 cari au lăsat armele jos și cer să le dăm pe Toader și Nichita...

ȘTEFANIȚA

Și ce fac sutașii lor?

MOGHILĂ

Ce fac și ei...

ȘTEFANIȚA

O! o! pilda rea se'ntinde, să dăm noi pe cea bună!... Coiful, sabia și calul! Să lase

puntea castelului... Mă duc eu la boieri! (Petrică i-aduce sabia. Dă să ia sabia). Nu asta... p'a lui Ștefan cel Mare!

HAT. PETRICĂ, încearcă sabia lui Ștefan cel Mare.

E cam ruginită, Măria Ta...

ȘTEFANIȚA

Peste-un ceas, ca nouă... Cum ieșise din mâinile genovezilor și cum era în mâna lui Ștefan-cel-Mare! Calul gata?

MOGHILA

Gata, Măria Ta.

ȘTEFANIȚA

Are aripi?... Nu? Nu face nimic, am eu pinteni!

Ies prin dreapta. S'aude tropotul calului.

SCENA IV

OANA și DOAMNA TANA.

Oana vine prin fund, cu cearcăne împrejurul ochilor cu furca'n brâu. Cum apare se repede la leagăn.

OANA

O! te-ai deșteptat!... Ce mumă rea! (Șade lângă leagăn) Iacă-mă... Nu mai plânge...

(S'apleacă pe leagăn). Cu ochii închiși... I-e somn... Adormi Ștefăniță... (Daină leagănul)... Suceava vine din munți înalți, încărcată cu basme... Pe care să ți-l spui? P'al cu muma pădurii?... A, nu, că e de frică, și visezi urît, și plângi prin somn, și-ai să fii rău când t'ei deștepta... Mai bine pe Ileana Cosânzeana cu cosițe de aur... A, nu mă-nâncă pe copii... Ii iubeste, că ei nu i-a dat Dumnezeu... A adormit... (Apare Tana în fund) Vântul nu adie... Nu se mișcă o frunză... In toate să te duci, în odaia asta să nu intri... A-lu-lu...

DOAMNA TANA, vrea să se ducă spre masă târită de o dorință crâncenă, dar vede pe Oana și se sperie.

O! ea e fericită! Toată ziua toarce și ulu-luie leagănul de când i-am dat păpușa... S'a întors și s'a oprit la acum optsprezece ani... De multe ori n'aude, și te face să crezi că nici nu vede... Dacă ar vedea ce se petrece aici... Oh!...

OANA

Sîit... Să nu se deștepte... Abia adormi.

DOAMNA TANA

Oană, mă auzi?

OANA

Da.

DOAMNA TANA

Oană, mă vezi?

OANA

Da.

DOAMNA TANA

Cine sunt eu?

OANA

Tu?... Tu?... O roabă bună, bună s'o
pui la rană...

DOAMNA TANA

Știi tu ce e asta, Oană?

Ii arată o sticlură lungă și subțire.

OANA

O, o pasăre... Ce frumos cântă... Si tu
ești frumoasă ca înțelepciunea...

S'aude un tumult depărtat.

DOAMNA TANA

Ce-o fi uietul ăsta?

OANA

Vântul se umflă... De nul-ar deștepta . . .
Vino soamne de-l adoarme și tu pește de îl
crește . . .

DOAMNA TANA

O! nu vezi și n'auzi Oană! Tu ai ochi, și
nu vezi picăturile astea gălbui... Ai urechi,
și n'auzi că Episcopul Laurentius mi-a dat
sticluta asta, și mi-a spus că în ea stă mân-
tuirea ta, ș'a mea ș'a Moldovei... Nu mai
vreau să mai fiu Doamnă, și ca să nu mai
fiu trebuie să nu fie! Ș'aș avea nevoie să spui
cuiva, și n'am cui... Tu-mi rămăseși și te
pierdui și pe tine... Moldova e pustie! (Se duce
repede la masă și ia paharul de aur al lui Ștefăniță.
Scoate sticluta). Imi tremură mâna? Oh! mi se
cutremură sufletul! Nu pot... Ș'am jurat
înaintea iconostasului... Ah!... Oană, ce
faci Oană?...

Se duce repede spre Oana.

OANA

Mai încet, că doarme...

DOAMNA TANA

Cine doarme...

OANA

Ce, nu știi?... Ștefăniță.

DOAMNA TANA

O s'adoarmă!

OANA

Îți spun că doarme... Ia privește-l... Ca lumina dela candela prea sfintei Fecioare! Și cum își mișcă buzele! Visează că sugă... Vezi, cum așează mâinile pe ugerul plin, și apasă și mulge... A! s'a oprit și râde... Visează că manca se joacă cu el și îi face așa...

Suge buzele și țiuie.

DOAMNA TANA

L-ai văzut, tu, așa de mic?... Și nu l-ai sugrumat?

OANA

De ce?

DOAMNA TANA

Să vezi cum îi șade cu limba scoasă și cu ochii ieșiți...

OANA, se'nfioară și arată păpușa.

Lui?

DOAMNA TANA

Nu, ăluilalt...

OANA

A!.. Ăluilalt poți să-i faci ce-i vrea...

DOAMNA TANA

În ea a murit cel adevărat, și nu mai e decât ce-a fost. Pentru mine ce-a fost n'a fost niciodată, și ce e, n'are să mai fie!... Să mergem, Oană...

S'aude tumultul crescând.

OANA

Unde?

Unde?

DOAMNA TANA

În iatacul nostru...

OANA

Dacă se deșteaptă?... N'a dormit toată noaptea...

DOAMNA TANA

Are să vie Ștefăniță necăjit și rău...

OANA

Ștefăniță? Doarme... Și e bun ca soarele de toamnă târzie...

Tumultul se apropie. S'aud glasuri de oameni.

DOAMNA TANA

Se bat? Doamne, îndură-te de țara aceasta!..
Vine!...

Iese repede prin fund.

SCENA V

ȘTEFĂNIȚĂ, BALOȘ și OANA

Ștefăniță vine însoțit de o mulțime de copii de casă care se opresc la ușa din dreapta. E plin de sânge pe mâna stângă și pe piept. Oana privește peste lume și daină leagănul; uneori își reazimă capul în mâini și se uită drept înainte.

ȘTEFANIȚA

O! căinii, se bat pe viață și pe moarte..
Dați-mi sabia mea! (Baloș se repede să-i aducă o sabie și-o pune pe masă). Asta nu-și cunoaște stăpânul! De trei ori m'am opintit s'o trag și n'a vrut să iasă!... Va ieși, ea, mai spăimântătoare ca'n mâna bătrânului Ștefan!

LOGOF. BALOȘ

Să te leg la mână, Măria Ta... A! și la piept...

ȘTEFĂNIȚĂ arătând sângele.

Ăsta e d'al meu, ăsta e d'al lor... Dă un ștergar dela masa pe care am întins-o de ieri și nu pot să mănânc... In curând voi mânca cu poftă... Innumără picăturile... De fitece picătură dela mine un cap să cadă... până voiu podi curtea castelului cu capete boierești (Baloș îl leagă). Greu... să te bați cu sabia altuia!... De ce n'a ieșit?...

LOGOF. BALOȘ

Petrică avea dreptate... e ruginită...

ȘTEFANIȚA

Mai bine n'aș fi luat-o... Când vrusei s'o scot auzii: „să știți că nu iese!“ Mă uitai într'acolo... Și mulțimea de ostași, și furia cu care porniseră la luptă, și țipetele care s'amestecau, păreau o mare cu talazuri înfuriate! N'aveam pe cine pune ochii. Mă încercai a doua oară. A doua oară auzii: „să știți că nu iese!“ Mă uitai... Nimic... Ace-

leași talazuri care se împing și se încăleacă...
A treia oară auzii limpede: „n'a ieșit“!...
Atunci strigai: Moghilă, o sabie!... Cum,
de-auzeam șoaptele în vuietul mai crâncen ca
al mării?..

LOGOF. BALOȘ

Părerii, Măria Ta...

ȘTEFANIȚA

Cum părerii?... Știam unde sunt, ce fac,
ce vreau, unde mă duc, de unde viu, și au-
zeam venind, de departe și d'aproape! „să
știți că nu iese!“ A! și n'a ieșit!

LOGOF. BALOȘ

De multe ori se desprind, din vuietul mării,
fire de sunete care prind înțelesuri...

ȘTEFANIȚA

Aci înțelesul prevestea faptele... Ia-o
du-o departe, să n'o mai văd... Mâine des-
part ce e al lui de ce e al meu...

BALOS, sfios.

Iar pică, Măria Ta...

ȘTEFANIȚĂ

Atât mai bine! Se vor înmulți capetele
cari vor cădea . . . Innumără-le . . . Da, da,
atât mai rău! Voi face un munte, ca Ceah-
lăul de gros și de înalt, din capetele boierești!
Ah! ci leagă-mă mai strâns de nu vrei să
vie numărul și la al tău!.. Ce, te-ai speriat?

LOGOF. BALOȘ

Nu, dar destul, Măria Ta!

ȘTEFANIȚĂ

Cum . . . să-i iert?

LOGOF. BALOȘ

Să-i birui și să-i ierți!

Tumultul se apropie.

OANA

Zi vântului să tacă și valurilor să se po-
tolească . . .

ȘTEFANIȚĂ

Oana? . . . (Tumultul s'apropie). Ia! . . . Să-i
iert? . . . Aș fi nedrept cu ceilalți . . . și cu
Oana . . . (Oanei) Aci ți-ai adus pe Ștefăniță
al tău?

OANA

Ce-ți pasă? . . .
Tunaltul crește.

ȘTEFANIȚA

Dați-mi sabia? ..

OANA

Impotriva Domnului tău?
Balos îl încinge cu sabia.

ȘTEFANIȚA

Vrei să zici... (lui Balos). Ce tremuri așa?..
împotriva mea însumi . . . Un alt coif . . .
Ăsta mă strânge ca un cerc de fier . . .

OANA

Și Bogdan nu mai vine... E dus departe...
iii... unde se varsă Nistru 'n mare...

ȘTEFĂNIȚĂ, încercând sabia.

Asta iese... Să mergem, Balos.

LOGOF. BALOȘ

Ferește-te de Cărbăț... Lovitura lui e
ca a cornului de taur... Pe doi i-a despicat

până'n șezut... Și din curtea lui Arbore a
făcut o cetate...

ȘTEFĂNIȚA

De unde au adunat atâta lume?...
S'aud zgomote apropiate.

LOGOF. BALOȘ

Ia!

ȘTEFĂNIȚA

Baloș, calul.
Se reped la ieșirea din dreapta.

SCENA VI

ȘTEFĂNIȚĂ, BALOȘ. OANA și MOGHILA

Moghilă îi întâmpină, rănit, plin de praf, cu hai-
nele rupte și cu sabia scoasă.

MOGHILĂ

Nu te duce, Doamne...

ȘTEFĂNIȚĂ, spăimântat.

De ce?

MOGHILĂ

Vin și ei!

ȘTEFANIȚA

Vin?.. (Trage sabia).

MOGHILA

I-aducem . . .

ȘTEFANIȚA

Până s'aud cu ce trebuia să începi, mi-a ieșit sufletul!

MOGHILĂ, răsuflând repede.

Abia te făcuși nevăzut și strigai copiilor de casă: „Când s'o întoarce să se întoarcă la biruință“ Ș'un țipăt lung scoaseră ostașii, că elocotea văzduhul. Și nu se mai cunoștea învăluți de învăluitoari. Unul singur se vedea în tot acest alaiu al morții: Cărăbăț! cu amândouă mâinile învârtind paloșul, pe care izbea, la pământ. Se traseră în curte. Noi, într'o clipă pe ziduri. Spătarul Hrană, strigă: „Oameni buni, degeaba atâta sânge! Duceți-vă iertați, pe la casa cui vă are!“ Și se făcură roată, fitecine cu ce avea în mână, ca și cum ar fi fost ostași, și ieșiră prin fund, și se duseră uitându-se îndărăt până nu se mai văzură pe după o cută de deal. Apoi spătarul Hrană le zise boierilor! Domnul e milostiv . . .

ȘTEFANIȚA

O! o! da ce milostiv!

MOGHILĂ

... supuneți-vă și dați armele“. Ei se uită între dâșii, se sfătuiră din privire, clătină din cap, ridicară din umeri, adică „ce-o fi să fie“. Și-și întinseră săbiile pline de sânge. Doar Cărăbăț izbi cu a sa de câteva ori treptele de piatră— și la fite-ce lovitură săreau scânteii—până ș'o rupse în două. Și aruncând bucata cu mânerul zise: „na! ia-o și ia-mă!“ Dar, iată-i, vin înșiruiți, cu sângele dără, cu vestmintele rupte, cu capul în jos...

ȘTEFANIȚA

Jos de tot!

MOGHILĂ

Intâi e comisul Toma Cățăleanu târînd piciorul după el, apoi vistiernicul Ieremia cu sângele pe față, paharnicul Săcucianu cu dreapta zdrelită...

ȘTEFANIȚA

A! Moghilă, te fac clucer!

MOGHILĂ

... pârcălabul Condrea adus de mijloc, bivelistiernicul Sima cu umărul stâng deschis și vornicul Cărăbăț teafăr, că nimeni nu s'a apropiat de el fără să se ducă pe lumea cealaltă...

ȘTEFANIȚA

A! Moghilă, te fac comis! De mi-ai fi adus și pe logăfătul Troțușanu te-aș fi făcut vistiernic...

MOGHILĂ

I-am dat de urmă...

ȘTEFANIȚA

De urmă, dar nu de el...

MOGHILĂ

A trecut în Pocuția...

ȘTEFANIȚA

Oh! Polonia... han de tâlhari... pus în mijlocul lumii ca într'u codru! De s'ar scula Ungaria, împărăția Moscului, Chanii tătarilor, Padișahul cu toată tăria lui, mun-

tenii și moldovenii, ș'ar porni oștile să po-
topească puterea leșească, m'aș face piuă să
încalece Soliman, aș adăpa caii Chanilor, aș
duce sabia Țarului aș ține să se spele craiul
Ungariei, m'aș închina cumnatului meu Radu,
și-aș arunca coroana mușatinilor de pe capul
meu pe capul lui Mogârdiei!... O! Polonia!
Polonia!... (Se înneacă).

OANA

C'a zis broască maichii Domnului: de ce
plângi, că eu am avut nouă și pe toți i-a
călcat carul... Și-a zis maica Domnului
broaștei: „când vei muri să nu t'empuți“...

SCENA VII

STEFĂNIȚĂ, BALOȘ, MOGHILĂ, OANA, HRANĂ
PETRICĂ, CĂȚĂLEANU, IEREMIA, SĂCUEANU
CONDREA, SIMA și CĂRĂBĂȚ.

PARC. PETRICA

Iată, Măria ta, boierii pocăiți îți cer ier-
tare...

VORNIC. CĂRĂBĂȚ

Tu zicil

ȘTEFANIȚA

Dar tu?

VORNIC. CARABAȚ

Că scris a fost să 'ncapă moștenirea lui Ștefan cel Mare pe mâna nevrednicului...

Mișcare între boieri.

ȘTEFĂNIȚĂ, se repede cu sabia scoasă.

A!

LOGOF. BALOS, reținându-l

Măria Ta...

ȘTEFANIȚA

Vroiam să-i întorc cuvântul de unde ieșise!... O! răzvrățiților!

VORNIC. CARABAȚ

Nu ne-am răzvrătit, ne-ai răzvrătit!

PAH. SACUEANU

Ne-ai răzvrătit judecând singur în locul divanului...

VIST. SIMA

Judecând fără de lege...

PARC. CONDREA

Osândind fără dovadă...

VIST. IEREMIA

Pe Luca Arbore cu care te vei întâlni în
ziua judecății d'apoi...

COMIS. CĂTELEANU

Și pe copiii lui pentru care se răsculă lu-
mea din Suceava...

VORNIC. CARABAȚ

Pe toți copiii lui! (Stefăniță face semnul ros-
tocolirii). Da, da, pe Cătălin... Așa, așa l-ai
rostogolit din vârful muntelui în prăpastie..

STEFĂNIȚĂ, furios.

Minți!

VORNIC. CARABAȚ

... uciând pe Arbore de două ori, odată
când ai ucis pe fiu-său, a doua oară când ai
scornit vicleșugul cu cartea, odată că ți-a
fost părinte când erai mic, a doua oară că
ți-a pus coroana pe cap, lăsându-ți moștenirea
strămoșilor tăi neclintită, lacom de slava cu
care ar fi dorit să te vadă încununat!

ȘTEFANIȚA

Miști!

VORNIC. CARABAȚ

O! ce fățarnicie!

PAH. SĂCUEANU

Pe Cătălin îl urai pentru că strălucea printre viteji, pe Arbore pentru duhul lui cum-pănit, dospit în pământul Moldovei și răsărit spre mântuirea ei!

ȘTEFANIȚA

Miști!

VORNIC. CARABAȚ

Pe Cătălin îl osândiși când Doamna îi dete inelul în uralele mulțimii, pe Arbore când birui la sfat și trimese pe Luca Cârje să re-
noiască pacea cu Polonia!

ȘTEFANIȚA

Moghilă, să vie Armașul!

OANA

Și mormântul e groapă și jitița e groapă...
Intr'unul se-îngroapă stârvul, în cealaltă bo-
gățiile...

Armașul intră prin stânga în haine roșii și pur-
tând pe umeri o sabie lungă.

VORNIC. CARABAȚ

Ce-ar zice biata Oană când și-ar veni în
minți și-ar vedea naintea ochilor?

ȘTEFANIȚA

Moghilă, mutul e odihnit?

MOGHILĂ

Odihnit.

ȘTEFANIȚA

A mâncat bine? A băut bine?

MOGHILĂ

Cred, Măria Ta.

ȘTEFANIȚA

Nu ți-a spus?

MOGHILĂ

Cum să-mi spuie?

ȘTEFANIȚA

Da, bine zici . . . Toporul nu vorbește!

OANA

Zi mutului să vorbească și slăbănogului să
umble . . . O! ce frumos doarme cu mâinile

subt căpătâiu... Nu, nu deșteptați pe Ștefăniță!

VIST. SIMA

Doarme!

COMIS. CAȚELEANU

Visează!

VIST. IEREMIA

Un vis urât!

PARC. CONDREA

Visul de pe urmă!

ȘTEFANIȚA

Hrană!... zi mutului să-și ascuță toporul și să puie tăietor un buștean de ștejar destul de tare... pentru șase inși... Ce? nu te miști?...

SPĂT. HRANĂ, că și cum s'ar spăla pe mâini.

Mă supui, Doamne, poruncii Măriei Tale, cum s'ar supune un ostaș să tragă în fratele lui...

ȘTEFANIȚA

Cu cine ești frate?

SPAT. HRANĂ
Frate'n Christos...

ȘTEFANIȚA

A! bine... bine... Fă-ți datoria... (Hrană
iese prin fund). A! boieri, a venit și rându
Domnului...

VORNIC. CARĂBAȚ
N'a venit... Va veni după-al nostru...

ȘTEFĂNIȚĂ, infuriat.
E rându Domnului să vă judece...

PAH. SACUEANU
Intâi ne osândește, ș'apoi ne judecă!

ȘTEFANIȚA

Dac'ați fi venit pocăiți de fără-de legea
făptuită răsculând norodul împotriva Dom-
nului, poate că mila Măriei Mele...

VORNIC. CARĂBAȚ
Unde să fie mila?... Rugina stă pe fier,
seoarța pe copaci, lumina 'n soare, apa 'n
râuri și 'n mări, și mila 'n suflete! Mila.

Măriei Tale, unde-ar fi? In suflet?... Ai abur, n'ai suflet!

ȘTEFĂNIȚĂ, către Hrană care intră.

De grab, de grab, Hrană! Nesocotiții aceștia au trăit prea mult! Fiecare din clipele lor sunt ani din viața mea! Nici popă, nici grijanie, nimic, (Se strâmbă epileptic) nimic...

VORN. CĂRĂBAȚ

Nimic din voia ta ca să se împlinească ce este scris...

ȘTEFANIȚĂ

Ei, și ce este scris?

VORN. CĂRĂBAȚ

Să murim de mână de ucigaș ca și Cătălin, ca și Arbore, ca și Toader, ca și Nichita, ca toți care te-apropie ș'au sufletul curat!

ȘTEFANIȚĂ

A! a! ah!

Se repede cu sabia spre Cărăbăț și se oprește la sosirea Doamnei Tana.

SCENA VIII

Cei de sus, DOAMNA TANA

DOAMNA TANA

Nu te întreb ce faci! Te văd, îi văd, și știu!

ȘTEFANIȚĂ

Dar tu, ce faci?

DOAMNA TANA

Scap din tine ce mai e de scăpat!... Împărtășania e o taină a bisericii în care omul — Domn d'ar fi — nu se amestecă. Ea e dela ăl de sus la ăi de jos! Oricât de nalt ar fi scaunul și oricât de sus ar sta coroana, pe d'asupra lor stă treimea cea de o ființă și nedespărțită! Grijană se dă oricărui osândit la moarte! Bizantinii se ucideau, mama pe fiu, fiul pe tată, soția pe soț, tatăl pe fiu, fiica pe mamă, dar nici când nu se răpuneau fără sfânta împărtășanie. Și Ivan al Moscovei avea un popă lângă el, ca nu cumva săucidă fără să grijească! Și tu, fiul fiului lui Ștefan cel Sfânt vrei să ucizi, călcând peste cea mai mare taină a bisericii creștine?...

ȘTEFANIȚA

Petrică, du-te și vezi, popa e-aci?

Hat. Petrică iese prin fund.

DOAMNA TANA

O! Moldovo, ce zile ai ajuns! Cinstea și slava ta, Arbore și Cărăbăț, uciși, ca niște tâlhari din porunca întunericului!

ȘTEFANIȚA

A Domnului, muiere.

DOAMNA TANA, ca ieșită din fire.

Vifor năprasnic care învăluie cuprinsul, și prinde pe călător, și trece peste el, și-l acoperă... care prinde oștile, și trece peste ele și le-acoperă... care prinde noroadele, și trece peste ele și le-acoperă...

HAT. PETRICĂ, venind.

Nu e, Măria Ta.

ȘTEFANIȚA

Dar unde e?

HAT. PETRICĂ

S'a dat afund...

*Vifor năprasnic
cuiepat
M. J. J.*

DOAMNA TANA, rugându-se.

Așteaptă până mâine, Măria Ta... Să te
mai gândești...

ȘTEFANIȚA

Pân'la sfârșitul lumii?... Nu, nu, m'am
gândit... Și fără popă! (Trece mâna pe frunte).
Ah!

DOAMNA TANA

O! O!

VORN. CARĂBAȚ

Vă mulțumim, Doamnă! Dumnezeu să vă
trimeată harurile lui cerești și să vă dea
destule puteri ca să vedeți ce veți vedea!
Măria Ta, ești puternic...

ȘTEFANIȚA

Sunt!

VORN. CARĂBAȚ

Ești ca Samson, orb și pe mâna filistenilor,
când a luat în brațe stâlpii pe care stă
bolta casei.

ȘTEFANIȚA

E! sunt!

VORNIC. CARABAȚ

... și ca un uriaș scuturându-se a clătit stâlpii din loc și-a năruit bolta, și-a pierit și el cu ceilalți sub ruine... Stâlpii suntem noi...

ȘTEFĂNIȚĂ, răsând nervos.

A! a! voi sunteți stâlpii?

VORNIC. CARABAȚ

... bolta e Moldova... Și pe ruinele sub care vei pieri, altul mai vrednic se va ridica...

ȘTEFĂNIȚĂ

A! ha! Petru! Ho! ho!

VORNIC. CARABAȚ

Și Petru, că e os din osul lui Ștefan cel Mare!

ȘTEFĂNIȚĂ, furios.

Ia-i Armaș! Ia-i! Lovitura și capul... Să-i toci ca pe câlți!... Pe Cărăbăț în-tâiu... Ba nu, pe el la urmă, să vadă cum se dau d'a rostogolul capetele celorlalți!

OANA

Auzit-ați că s'a zis, celor de demult, să nu ucizi... iară eu zic vouă că cine va ucide vinovat va fi judecății...

ȘTEFĂNIȚĂ, luându-și capul în mâini.

Eh! o nebună!

Se 'ntoarce spre Oana.

Doamna Tana se duce la Cărabăț și-l sărută plângând.

VORN. CARABĂȚ

Nu face nimic, Doamnă'

ȘTEFANIȚĂ

Mai iute, că mi-e sete.

Cei osândiți pornesc.

VORN. CARABĂȚ

Insetat vei fi și setea ta nu se va potolit

ȘTEFANIȚĂ

Zău!... Eh!...

S'aud zgomote jos. Ștefăniță se duce la fereastra din stânga. Se șterge de nădușeală pe frunte. Privește Face semne. Se strâmbă epileptic și face spumă la gură. Se razimă cu capul de fereastră. S'aud cinci levituri surde.

DOAMNA TANA, spăimântată.

O! săracii!

ȘTEFĂNIȚĂ, alb ca varul.

Mutul a ostenit? Nu mai vrea? (Face semn. S'aude a șasea lovitură). Oh!... în sfârșit, slobod!

DOAMNA TANA, îngrozită.

Ce-ai făcut Ștefăniță?

ȘTEFĂNIȚĂ

M'am făcut Domn! (Se uită pe fereastră. Scoate o pungă. O aruncă pe fereastră). Să fie a ta... da... da... a mutului... Păcat că nu vorbește!

În timpul acesta Petrică, Baloș și Hrană privesc în pământ și le curg lacrămile. Oana și-a luat capul în mâini se uită înainte și tresare. Doamnei Tana îi trece o lumină pe față și cu o bucurie groaznică se repede la masa Domnului, îi ia paharul, toarnă otrava și-l umple cu vin.

DOAMNA TANA

Supune-te carne... îți poruncește sufletul!
(Se întoarce spre Domn). Doamne să bem!...

ȘTEFĂNIȚĂ, tresărind.

Tu, să bei?

DOAMNA TANA, tot timpul prefăcându-se.
Să uităm!... Ce-a fost nu mai este!

ȘTEFĂNIȚĂ

Un pahar, Doamnei .. Ia p'al meu!

DOAMNA TANA, bând repede.
Am apucat să beau...

ȘTEFĂNIȚĂ, bea.

Cam amar!

DOAMNA TANA, c'o lumină de bucurie.
A!... Ți s'a părut!

ȘTEFĂNIȚĂ, scuturându-se.

Ș'un miros.

DOAMNA TANA

A fost trezit...

ȘTEFĂNIȚĂ

Proaspăt
ii toarnă și bea.

DOAMNA TANA

S'a dus, Maică-a Domnului!

ȘTEFANIȚA

Cine s'a dus?

DOAMNA TANA

Și Sima, și Săcucianu, și Ieremia, și Căteleanu, și Condrea, și Cărăbăț, și Arbore, și Nichita, și Toader, și Cătălin...

Râde.

ȘTEFANIȚA

Și de ce râzi?

DOAMNA TANA

Nu sunt obișnuită să beau... Vinul ăsta te face să uiți... Și erau ca șase berbeci cu capetele tăiate.

ȘTEFANIȚA

Bea și uită!

OANA

... Fericii cei săraci cu duhul că a lor este împărăția cerurilor... (Se uită la meseni). Par'că-ar vrea să gonească ceva din minte)... Capul de cuc uscat de șapte ani, spălat în șapte ape neîncepute, purtat în sân de șapte fete mari, e bun la somn, că-ți dă somn fără vise...

ȘTEFĂNIȚA. Îmbucând și bând.

Două zile mi s'a părut amar . . .

DOAMNA TANA

Acum e bun . . .
Râde.

ȘTEFĂNIȚA

Da, da... De ce râzi?

DOAMNA TANA

Mă uit la Baloș . . . câtă gura! o! câtă gura . . .

LOGOF. BALOȘ

Ca să beau, Domniță . . .

ȘTEFĂNIȚA

Vinul e minunat!
Bea.

DOAMNA TANA

Mă uit la Hrană . . .

SPĂT. HRANĂ, cutremurându-se.

Văd pe Cărăbăț, Măria Ta . . .

ȘTEFANIȚA

A! si e spătar!

SPĂT. HRANĂ, își șterge o lacrimă.

Nu sunt nimic . . .

DOAMNA TANA

Moghilă, semeni pe din afară cu tat'tău...
Așa mi s'a spus . . . Urechile cam prea mari,
dar încolo... Tat'tău a fost un om de treabă...
și tu, de treburi . . .

MOGHILA

De treaba la care mă pune . . .

DOAMNA TANA

O! ho! și la care te pui ca să te pui . . .

ȘTEFĂNIȚĂ, se șterge de nădușeală.

Cotnarul . . . la un cap de femeie . . .

DOAMNA TANA

Vinul preface pe oricine . . . Mai întâiu vă
face urîți . . . oh! urîți de tot... gurile largi...
privirile tăiate, apoi... nu! nu! vă face fru-

moși... vă luminează... vă întinerește...
 vă umflă părul... mai hazlii... mai sprin-
 teni...

ȘTEFĂNIȚĂ, înflăcărat.

Vino în brațele mele, Tana! Ce frumoasă
 ești!

O sărută.

OANA

Cine?... Tana?...

Se frământă și recade în nebunia ei.

DOAMNA TANA

luda n'ar fi sărutat...

ȘTEFĂNIȚĂ

Știu, știu de ce zici așa.. Moghilă, să
 dai peste graniță pe Irma...

Moghilă tresare.

DOAMNA TANA

Pe eine?

ȘTEFĂNIȚĂ

Pe contele Irmsky...

DOAMNA TANA

Prea târziu...

Ștefăniță și Tana

ȘTEFANIȚA

A!

DOAMNA TANA

Am vrut să zic prea de vreme... La
noapte...

ȘTEFĂNIȚĂ, își scoate coiful și-l întinde.

Turnați în el... Să bem în sănătatea Doam-
nei... (Moghilă îi umple coiful). Bea Doamnă,
să uităm grijile...

DOAMNA TANA, gustând

Par'că-aș fi sorbit din capul lui Ștefăniță...

ȘTEFĂNIȚĂ, bea zdravăn.

A! bun!... La rând boieri...

DOAMNA TANA

Cum preface vinul bun în deopotrivă su-
fletele oamenilor!

OANA, în luptă cu ea însăși.

Nu judecați, și nu veți fi judecați... Ier-
tați, și vi se va ierta... Tana?... Doamna
Tana?... Și casa lui Ștefan o cărciumă?...
(Recade) Vino soamne de-l adoarme...

ȘTEFANIȚA

Biată Oană! Mă tree lacrămile...

DOAMNA TANA

Să le văd... A! ai băut prea mult..
In curând te vei trezi!...

ȘTEFANIȚA

Ce? Nu-ți plac așa?

DOAMNA TANA

Ba da...

ȘTEFANIȚA

Ce puțini suntem! O nebună, trei fri-
coși, un om, Doamna și Domnul lor...

DOAMNA TANA

Câți ai lăsat, Măria ta! Să vie și Arbore
și Sima, și Ieremia, și Cărăbăț...

ȘTEFANIȚA

Ei, cu ei trecutul... și trecutul a trecut
de mult...

DOAMNA TANA

Să vie și Toader, și Nichita, și Cătălin..

ȘTEFĂNIȚA

Să vie cei cari au să ia locul paharnicului, al pârcălabilor, al comisului... Unde sunt?

SPĂT. HRANĂ

Au fugit...

DOAMNA TANA

Au fugit, și bătrâni și tineri, ca puii de potârniche când trece uleul...

ȘTEFĂNIȚĂ, amețit.

Au fugit de bine... O! ce proști!... Baloș să vestești țării că Domnul a... a...

DOAMNA TANA

...a tăiat sfatul...

ȘTEFĂNIȚA

...c'a dat afară din el pe cei răzvrățiți... eă vrea pace cu boierii... Și să nu uiți să scrii cele întâmplate și lui Sigismund, și lui Soliman, și lui Radu...

LOG. BALOȘ, trist.

Voi scri, Măria Ta...

ȘTEFANIȚA

Să 'nvețe și ei cum să se poarte cu cei vicleni! (Exaltat) A! pământ fericit al Moldovei, ți-a fost dat să vezi în scaunul tău bătrân un domn tânăr, falnic, blând și 'ndurător...

DOAMNA TANA

O! blând și 'ndurător!

ȘTEFĂNIȚĂ, a cărui exaltare crește.

Cu mine tăria și viața, nădejdea și lumina! Cu mine mândria și biruința! Cu mine neamul va străluci ca soarele la nașterea miezi!

OANA, a cărei limpezime durează ceva mai mult.

O! Doamna Tana!... Da, da!... (Recade)
Că va da jos din scaun pe cei mândri și va ridica pe cei umiliți...

ȘTEFANIȚA

La o parte... că trece oastea lui Ștefăniță Vodă! Șiruri lungi de călăreți viteji, cu steagurile desfășurate, își reped caii cari sforăie, mâncându-și zăbalele... Și copiii de casă, și piota, și gloata, își scutură pletele pe grumaji, și se duc la încăerare, la moarte

și la biruință cum s'ar duce la horă și la nuntă!... Aci a frânt pe unguri... aci a risipit pe tătari... aci a rupt pe leși... aci a îngenuchiat pe munteni... aci, a topit pe turci... Cronicari, turnați seu în vâpăițele voastre, și scriți faptele mărețe ale Domnului care a fost mai bun ca Alexandru cel Bun, mai cu minte ca Mircea cel Bătrân, și mai viteaz ca Ștefan cel Mare! (Exaltarea și beția cresc). Am despărțit întunericul de lumină!... Ce vă uitați așa?... Dați-mi paharul plin . . . cu el plin mă voiui sui în scaunul bunicului meu!... La o parte . . . pânza aceasta prăfuită... pe care n'a mai ridicat-o nimeni... (Dă într'o parte perdeaua de mătase care acoperă tronul. D'asupra tronului portretul lui Ștefan cel Mare, lucrat în mozaic venețian). Și tu (spre Ștefan) ce te uiți așa la mine? . . . Te 'ncrunți?... De ce pălești? . . . Ce spun buzele tale care se mișcă ca și cum ar vrea să-mi aducă închinăciune? (S'așează în scaun, ridică paharul). Și ce sunt bătăliile tale? . . . Ce este Chilia, Socii, Baia, Lipnic, Cătlăbugii, Scheia Lențești, Cosminul, Racova . . . jucării . . . Ah! . . .

Dă un țipăt. Se scoală de pe tron; se schimbă la față; devine negru; paharul îi cade din mână.

DOANA venindu-și în fire nu poate să vorbească.

O! o!

LOG. BALOȘ, speriat.

Ce este, Măria Ta?

SPAT. HRANĂ

Ce ai, Măria Ta?

LOG. PETRICĂ

Adu mâna, Măria Ta!

MOGHILĂ

Binișor, Măria Ta!

Il dau jos de pe scaun și-l susțin.

DOAMNA TANA

N'are nimic... Dați-i vin... Vorbea așa de frumos!

STEFĂNIȚĂ, clătinându-se.

O arsură... Nimic... (Se întoarce spre Ștefan. Se strâmbă epileptic). O! ți-e necaz! Turnați vin... (Îi ridică paharul și i-l umple). Săbia ta n'a vrut să iasă... Cine-mi zicea: „n'are să iasă... n'a ieșit“... A! voui despărți ce e al tău de ce e al meu...

DOAMNA TANA

Și Moldova, cui o lași?... Nu e-a lui?

ȘTEFANIȚA

Moldova e-a mea!... Voiu despărți chipul
tău de scaunul acesta... Scaunul e-al meu!
Să-l scoată!... Ah!...

Ii cade paharul din mână, se strâmbă epileptic.

DOAMNA TANA

A băut prea mult... Vorbește, Măria Ta!
Vorbește!

ȘTEFANIȚA

A trecut... Să-l scoată cu dalta și cu cio-
canul... Măine să nu-l mai văd...
Dă un răcnet năbușit.

OANA

A! a!

DOAMNA TANA

N'ai să-l mai vezi!

OANA

A! a!

ȘTEFANIȚA

Mi se taie picioarele... Țineți-mă!... Mă arde!... O! Cărăbăț!... (Se apară cu mâna)
Arbore... Cătălin...

Incearcă să facă semnul rostogolirii și nu poate.

OANA

A! a!

ȘTEFANIȚA

Se 'ntunecă? E noapte?

DOAMNA TANA

Nu, e ziuă și lumină!

ȘTEFANIȚA

Mă arde... Nu mai văd... Otravă... Dof-
torul.

DOAMNA TANA

N'are ce să-ți mai facă!

OANA, apropiindu-se de Ștefăniță.

A! a!

ȘTEFANIȚA

Intunerie... Intunerie...

Se întinde în capul oaselor și-și dă sufletul. Boierul
îl susțin.

LOGOF. BALOȘ, inspăimântat.

Cine l-a otrăvit?

DOAMNA TANA

Eu... am scăpat Moldova!

OANA, îl privește și lacrămile îi curg.

Nu deșteptați pe Ștefăniță!

Doamna Tana și Oana se îmbrățișează și plâng.

— SFÂRȘIT —

